

SUPPLEMENTUM AD ACTA

S. LUCAE IUNIORIS

EDIDIT

EMYGDIUS MARTINI

BIBLIOTHECAE MEDIOLANENSI BRAYDENSI PRAEFECTUS

S. Lucae iunioris, qui saeculo X eremiticam vitam in Hellade exercuit, Acta graece conscripta prior in lucem dederat Franciscus Combesius O. P. (1), sed partim tantum, quippe quae prolixiora esse iudicabat quam ut integra exhiberet. Petente vero Henschenio, idem scriptor plenam Vitam latine a se redditam humanissime Bollandianis communicaverat, quae in *Actis Sanctorum* ad diem 7 februarii vulgata est (2), non tamen adiecto textu graeco, a quo edendo tunc temporis abstinebant hagiographi flandrici. Nec tamen in opere bollandiano integre prodiit, etiam latine, libellus qui exstat graece conscriptus de vita, conversatione et miraculis S. Lucae iunioris, quippe quem eruerat Combesius ex codice Parisino, olim regio 2009, nunc vero graeco 1450 (3), in quo textus a fine desinit mutilus.

Sed anno 1874, Athenis vulgatum est a cl. viro Georgio Kremo (Γεώργιος Κρέμος) opusculum, cui titulus: Φωκικά. Προσκυνητάριον τῆς ἐν τῇ Φωκίδι μονῆς τοῦ ἁγίου Λουκᾶ τοῦ πικλήν Στεριώτου. Τόμος πρῶτος, ἐν ᾧ ἡ ἀσματικὴ ἀκολουθία καὶ ὁ βίος αὐτοῦ (4), in quo prima vice edita est integre Vita S. Lucae iunioris, ope trium codicum, primo nempe asservato in Montis Athonis monasterio Iherorum, altero ex bibliotheca Patmiaca, tertio vero qui pertinet ad bibliothecam publicam Atheniensem (5). Attamen, quoniam tam difficilis est in partibus occidentalis Europae accessus ad libros in Graecia vulgatos, non displicuit, etsi non sunt inedita quae cum lectore communicamus, fragmenta graeca, quae sive omisit, sive ignoravit Combesius, publici iuris denuo facere. Quod iam praestamus,

(1) *Historia haeresis Monothelitarum*. Parisiis, 1648, pp. 970-1018; recusa in *P. G.*, t. CXL, pp. 441-80. — (2) T. II, pp. 83-100. — (3) OMONT, *Inventaire sommaire des mss. grecs de la bibliothèque nationale*, t. II, p. 45. — (4) Ἐν Ἀθήναις, 1874, in-4°, pp. 192. Cuius libri notitia significata est PP. Bollandianis a cl. viro Ph. Meyer, studiorum moderatore in seminario Erichsburgensi in Hanovera. — (5) SAKKELION, Καταλόγος τῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, n. 1048, p. 186.

transcripto graeco textu ex volumine membranaceo Romae in bibliotheca Valli-cellana asservato, ibidemque signato B. 14, quique S. Lucae Vitam continet a folio 14^r, col. 2-ad folium 40^r, col. 2. Praeter hunc codicem et Parisinum graecos, quae modo citatos, S. Lucae Vitam habent codex Vaticanus num. 1245, cuius apographum servat bibliotheca regia Bruxellensis (1), codex Sinaiticus signatus 514(2), et codices Parisini signati numm. 1500 et 1529 (3).

Variantes lectiones omnium istorum codicum colligere non visum est, siquidem paucissimae sunt, ut potuimus comperire collatione facta cum codice Parisino 1450 et Vaticano; quos tunc tantum afferemus, cum Vallicellani codicis locus aliquis sanandus erit. Varias paragraphos iisdem numeris distinximus, quibus signantur in versione latina quae apud Bollandianos reperitur. Interpretationem latinam subiungere supervacaneum fuit, siquidem iam data est in *Actis Sanctorum*; hanc tantum huic parti adnectemus, quae ibi non est edita.

Βίος καὶ πολιτεία καὶ μερικὴ θαυμάτων διήγησις τοῦ
ὁσίου πατρὸς ἡμῶν καὶ θαυματουργοῦ Λουκᾶ τοῦ
νέου, τοῦ ἐν Ἑλλάδι κειμένου.

1. Οὗ χρόνος ἦν ἀληθῶς ὁ τοῦ καλοῦ βίου καὶ τῆς περὶ τὴν ἀρετὴν
σπουδῆς αἷτιος, ἀλλὰ γνώμη μόνη καὶ ἡ τὰ χρηστὰ φιλοῦσα (fol. 14^v, 3
col. 1) προαίρεσις. Καὶ τοῦτο δείκνυται μὲν καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων,
τῶν ὀλίγοις πρότερον χρόνοις βίον ἀληπτον τοῖς πολλοῖς ἐπιδειξαμένων,
καὶ οὐδὲν ἢ βραχὺ τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν καὶ λίαν θαυμασίων ἀπολει-
πομένων, δείκνυται δὲ μᾶλλον καὶ ἐκ τοῦ ὁσήμερον εἰς ἑορτὴν ἡμῶν
προκειμένου Λουκᾶ (4). Λουκᾶ, τοῦ πολλὰ μὲν διαλαθεῖν σπουδᾶσαντος 10
κρύψαι βίον φωτὶ πλουσίῳ τῆς ἀρετῆς λαμπρόμενον, οὕτω δὲ δῆλου σχεδὸν
ἅπασι γενομένου, ὅσον ἦν τὸν οὕτω βιοῦντα ταῖς ἀληθείαις ἄξιον. Ὅς
οὐ πολλὰς ἔχων ἀπὸ τοῦ τέλους ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν ἔτι
περιόντων οὐ παλαιοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ νέοις εἰς ὄψιν ἐλθὼν καὶ
ἀκριβῶς γινωσκόμενος, τῶν τε παλαιῶν τὴν μικροῦ καὶ ἀπιστουμένην 15

* *cod.* αὐτόν. ἐβεβαίωσεν ἀρετὴν καὶ τὸ τραχὺ καὶ ἀνώμαλον τῆς πρὸς αὐτὴν* φερού-

(1) OMONT, *Catal. des mss. grecs de la bibl. royale de Bruxelles*, p. 35, n. 107, cod. 8229. — (2) GARDTHAUSEN, *Catal. cod. graec. Sinait.*, p. 125. — (3) OMONT, *Inv. som.*, t. II, p. 68. — (4) Festum S. Lucae iunioris agebatur in ecclesia graeca die 7 februarii. Cfr. Nicodemi Συναγχεριστής, 1842, t. VII, p. 27. Prorsus erravit archimandrita Sergius, cum in *Kalendario ecclesiae graecae*, t. II, p. 384, hanc Vitam, partim a Combesio editam, ad alterum S. Lucam, nempe stylitam istum, qui colitur die 11 decembris, rettulit.

σης καὶ τοῖς πολλοῖς ἄβατον, οὐ τῇ φύσει ταύτης ἔδειξε περιόν, ἀλλὰ τῇ γνῶμῃ μᾶλλον καὶ προαιρέσει τῶν τὰ καλὰ μέν, ἐπίπονα δὲ διὰ ψυχῆς ἀσθενείαν καὶ μαλακίαν παραιτουμένων. Οὐ τὰ κατορθώματα καὶ οἱ πόνοι οὕτως ἐπέραστοι πᾶσι καὶ ἡδονὴν στάζοντες, ὥς καὶ αὐτὸ μόνον
 5 τὸ εἰς ἐκείνου μνήμην ἐλθεῖν ἱκανὸν εἶναι διαθερμᾶναι ψυχὴν καὶ κινῆσαι πρὸς εὐφροσύνην. Τοῦτον τοιγαροῦν ἔθεν τε ἔφω καὶ ὅπως ἐβίω, καὶ οἷων * ἡξιώθη τῶν χαρισμάτων ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ἀπασί * *prius* οἷον. γνωρίσαι καλόν· ἔσται γὰρ (fol. 14^v, col. 2) οὐκ εἰς ἡδονὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ψυχῆς κέρδος οὐ μικρὸν καὶ ὠφέλειαν.

40 *Post verba αὐτόχθονας ὑπερβάλλειν, P. G., t. CXI, p. 444 C.*

3^τ.... ἀκριβῶς τε ἐπ' αὐτοὺς τὸ * τοῦ Ἰωβ πληροῦσθαι ὅτι ἐπιβρίθοντες ὁδοῖς ἦσαν, καὶ ὁ Κύριος ἐπισκοπὴν ἐποιεῖτο τοῦ οἴκου αὐτῶν. * *cod.* τω.

4. Ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν ὁ τοῦ φθόνου μὴ ἐνεγκὼν ὀφθαλμὸς εἰς φανεράν ζηλοτυπίαν τοὺς τῆς κώμης ἀνάπτει, καθάπερ τοὺς Αἰγυπτίους
 45 πάλαι κατὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Οἱ γὰρ καὶ προσβλέπειν αὐτοὺς ὄλως (fol. 15, col. 2) ὑπὸ τοῦ πονηροῦ μὴ δυνάμενοι, ὥς ἐπήλυδάς τε καὶ παροίκους ἐξέβαλλον καὶ ὑπερορίους ποιεῖν ἐπειρῶντο. Παραπλησίως τε τοῖς ἔθνεσιν οἱ τῆς αὐτῆς πίστεως τοὺς οὐδὲν ἡδικοκῆτας ἐλύπουν, ἀπή-
 50 λαυνον, τί μὴ τῶν κακῶν ἐποιοῦν; Ἐντεῦθεν ἀπορίᾳ δεινῇ συσχεθεῖς ὁ τοῦ Λουκᾶ προπάτωρ καὶ μήτε ἀντιτείνειν ἢ διαπληκτίζεσθαι φύσεως ἔχων, μήτ' αὖ πάλιν χώραν ἐκ χώρας ἀμείβειν καὶ παρὰ τοῦ τυχόντος δραπεταῖς ὁμοίως καὶ μαστιγίαις διώκεσθαι καὶ διελαύνεσθαι, πρὸς τὴν βασιλεύουσιν ἀπαίρει τὸ τάχος, οὐδενὶ μὲν ἐτέρῳ, τῇ δὲ ἄνωθεν βοηθείᾳ μόνῃ τεσαρρηκῶς. Ὑπὸ τοιαύτῃ γοῦν ὁδηγῶ τὴν πορείαν ἀνύσας ἀλύπως
 25 καὶ ὁμιλῶς, καὶ τῷ τηνικαῦτα τὴν βασιλείαν * εὐσεβῶς διέποντι (1) * *cod.* βασιλεύουσιν. προσελθὼν ἀμέσως, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστα διασαφήσας, εὐμενοῦς τε ἀκοῆς καὶ φιλανθρωπῶν ἔτυγεν ὀφθαλμῶν. Παραχρῆμα γὰρ αὐτῷ γράμματα βασιλικά παρασχὼν καὶ τῷ τοῖς βασιλικοῖς ἐντάλμασιν ὑπηρετουμένῳ συνάψας, εὐθυμίας ἔμπλεον ἀποστέλλει. Ὅς ἐπεὶ παρα-
 30 γένοιτο, τὴν κώμην εἰς μέσον καὶ τὰ αὐτῆς ἅπαντα διελὼν, ἑκατέρους ἀσφαλῆ τὴν οἴκησιν ἔχειν παρασκευάζει. Τὸ μὲν γὰρ οἱ αὐτόχθονες, τὸ δὲ οἱ ξένοι καὶ ἐπήλυδες εἰληφόρες, ἔμειναν τοῦ λοιποῦ μάχιμον ἢ στασιῶδες οὐδὲν ἔχοντες, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ καὶ πολλῇ τῇ καθ' ἑαυτοὺς γαλήνῃ τὸν βίον διάγοντες. Καὶ τὰ μὲν περὶ τούτων ἄλεις.

(1) Tunc temporis sedebat in solio Constantinopolitano Leo VI, dictus Sapiens (886-912).

Post verba : τὰ πάντα Λουκᾶς, p. 445A.

6. Ὃς ἔτι τὴν πρώτην μετιῶν ἡλικίαν καὶ εἰς παιδας ἐξεταζόμενος, οὐδὲν κατὰ παιδας ἐποίει. Τῶν μὲν γὰρ ἀθύρματα, γέλωτες, παιδιαί, κινήσεις ἄτακτοι, δρόμοι τὸ φίλτατόν τε καὶ ἡδιστον, Λουκᾶ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' ἡρεμία, γαλήνη, βεβηκὸς ἡσος καὶ τὸ πρεσβυτικὸν διὰ 5 (fol. 15^v, col. 2) πάντων ὑποφαινόμενον. Ὅθεν μετὰ τῶν ἄλλων τῶν *cod. ἡδονῆς. πρὸς ἡδονὴν* ὄντων, οὐδὲ ὁπώρας μετεῖχεν· ὃ καὶ ἀπιστήσεϊ τις εἰδὼς ὅτι παισὶν εἰς βρωσὶν ὁπώρα τὸ χαριέστατον. Ὁ δὲ οὕτω καινός τις ἦν *cod. ὕτι. καὶ ἄτοπος ἐγκρατείας ἐραστής, ὥστ' * εὐθὺς ἐκ παίδων οὐ κρέατι μόνον, ἀλλὰ καὶ τυρῷ καὶ ὦψι καὶ παντὶ ἄλλῳ τῶν ἡδονῶν ἐχόντων, ἀπετάξατο, 10 ἄρτον δὲ κριθίνῳ καὶ ὕδατι καὶ λαχάνοις καὶ ὀσπρίῳ δὲ τῷ παρόντι διέζη. Τετράδος μέντοι καὶ παρασκευῆς παρέτεινεν ἄσιτος ἄχρι καὶ ἡλίου δυσμῶν. Καὶ ὁ μᾶλλον τῶν ἄλλων θαυμάζειν ἄξιον, ὅτι μηδενὶ πρὸς ταῦτα διδασκάλῳ καὶ ὁδηγῷ χρυσάμενος, ἀλλ' οἶκοθεν καὶ παρ' αὐτοῦ πρὸς ἅπαν μὲν τὸ τῇ γαστρὶ χαριζόμενον ἐκπολεμῶσαι, πόνους δὲ καὶ 15 ἔνδειαν καὶ εἴ τι ἄλλο τὸ τὴν σάρκα λυποῦν ἐκ ψυχῆς ἀσπασάμενος. Εἴπερ οὖν τὰ τοῖς ἄλλοις δοκοῦντα ἡδέα καὶ προσφιλῆ, ἀηδὴ τῷ Λουκᾶ καὶ ἀπόστοργα, τὰ δὲ τοῖς πολλοῖς ἐπίπονα καὶ καματηρά, εὐχερῇ λίαν ἐκείνῳ καὶ πόνου παντὸς ἐλεύθερα, οὐ μᾶλλον ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἐστὶ φύσεως, ὅσον ἐκ τῆς περὶ αὐτὰ τῶν χρωμένων γνώμης καὶ συνη- 20 θείας, τὸ τοιάδε ἢ τοιάδε ταῦτα νομίζεσθαι.

7. Ἀμέλει καὶ ποτε συνεσιόντος αὐτοῦ τοῖς γονεῦσιν, ἐκαῖνοι μὴ κατὰ Θεὸν ταῦτα γίνεσθαι μηδὲ κρίσιν ὑγιᾶ λογιζόμενοι, κατὰ τινα δὲ μᾶλλον κουφότητα παιδικὴν καὶ φιλοτιμίαν, ἀπόπειραν αὐτοῦ ποιοῦνται τρώπῳ τοιῷδε (fol. 16, col. 1). Κρέας ὁμοῦ καὶ ἰχθὺν ἐν χύτρᾳ μιᾷ 25 συνεψήσαντες καὶ παραθέμενοι τῇ τραπέζῃ, ἐκέλευον ἐκείνῳ φαγεῖν· ὃ δὲ τὸ παράπαν ἄγνοιαν ἔχων τοῦ γενομένου, προτείναντος τοῦ πατρός, τὸν ἰχθὺν ἐλάμβανε. Προσιέμενος δὲ καὶ εἰς αἵσθησιν ἤδη τοῦ δράματος ἐλθὼν, οὐκ ἦν ὃ τι μὴ ἐποίει τῶν δηλούντων χαλεπῶς αὐτὸν ἐνεγκεῖν, ἀπόδειξις τῆς ἀπλάστου βαρυθυμίας, ἐμεῖ τὸ ληφθὲν καὶ διέμεινεν οὕτως 30 εἰς τρίτην ἡμέραν, ὥσπερ ἐπὶ τινι ἀτόπῳ καὶ ἐκοντὶ γενομένῳ, θρήνοις αὐτὸν συγκόπτων καὶ στεναγμοῖς, καὶ μηδὲ ἄρτου τὸ παράπαν μεταλαβεῖν ἀνεχόμενος. Ἐπεὶ οὖν δῆλος τοῖς πατράσιν ὁ ἐκείνου σκοπὸς γέγονε, καὶ ὅτι μηδὲν ἔχει τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλὰ χάριτός ἐστι μᾶλλον θείας πεπληρωμένος, ἐφῆκαν αὐτῷ τοῦ λοιποῦ πράττειν ὅπως ἂν βούλοιτο. 35

8. Ἐκεῖνος δὲ καίτοι βίου τοιαύτης ἐχόμενος ἀκριβείας, ἀλλ' οὖν οὐδὲν* τοῦ καθ' ἡκοντος τοῖς γονεῦσιν ἡμέλει, ἀλλ' ἤν ἀπροφάσιστον αὐτοῖς

* ita cod.
Vatic., οὐδὲ
Valliscell.

ὑπέχων τὴν λειτουργίαν καὶ τιμὴν, ὅση τις ἐστίν, ἀπονήτων· καὶ οὖν μὲν
τῆς * πολυμνῆς τῶν ὁρεμάτων, κατὰ μίμησιν "Ἀβελ φημι τοῦ θεοῦ καὶ
Ἰακώβ καὶ Μωσῆς, ἐπιμελούμενος, οὖν δὲ τοῖς τῆς γεωργίας πόνοις
ἐνασχολούμενος. "Ὁν γὰρ καὶ ἀκμῆς ἦπτετο, καὶ διὰ τοῦτο κακοπαθεῖν
ἔπαυεν κατὰ τὴν δὲ πολλὴν ἐκείνου (fol. 16, col. 2) χρηστικότητα, τὴν
κρηδεύονταν, τὸν περὶ τοῦς πένητας ἔλεον πόσα ἄν τις ἐπὶ τὸν πόρον
εἴποι; "Ὅσπερ γὰρ ὁδὸς τὸν πάλαιον, καὶ μνησκίαν ἐαυτοῦ φροντίδα
μνησκίαν ἔχων, ὅση δὴλονδὲ τὸν πόρον σῶμα φέρεται, εἰ ποτε τὰς
10 συνήθεις ἐπέμφοδον διακονίας, οὐδὲ αὐτῆς φεδὼ τῆς ἀναγκασίας ἦν ἐπὶ
γὰρ ἐπὶ τοῖς συναντῶσιν ὁρέγων πένησιν, αὐτὸς
ἄριστος διετέλει, τροφὴν δόξαν ποιούμενος τὸ πεινῶντα ὁρεῖται τὸν
πόρον. Ὅσαυτὸς δὲ καὶ περὶ τὰ ἐνδομήματα εἶχε λίαν κοινωτικῶς καὶ
15 μετὰ λαλοῦσιν. Καὶ γὰρ τοῖς γυμνῶσιν τῶν παριόντων ταῦτα
παρεῖχε, προσδύμενος ἀποδιδόμενος· διὸ καὶ γυμνὸς οἰκᾷ δὲ πνα-
νὼν, οὐτε ψυχροῦς λόγον, οὐτ' ἀσχυρῆς, οὐτ' ἀλλοῦ τινοῦς ἐποιεῖτο. Ἀλλὰ
καὶ διειδισμάτων αὐτοῦ καὶ μὴ τῶν οἰκτιρῶν ἐπαγομένων, ἔσται δὲ
καὶ μαστίγων καὶ βασιλικῶν ἐπιστροφῶν αὐτῶν εἶχεν οὐδέμιναν,
εἰ μὴ καὶ τιμὰς ἦεντο μάλλον καὶ στερῶν καὶ γὰρ τῶν ὑπὲρ
20 πένητων πάλητας. Ἀφελθὴν πολλὰ καὶ ἐπὶ πολλὸν γυμνὸς, οὕτω τοῖς γονεῦσι
δοῦσαν εἰς ἀποδοῦσαν τῆς μακαρίας ἐκείνης χρηστικότητος καὶ φιανθρώ-
πιας. Ὁ δὲ τὰς τιμωρίας παύσας οὐ τιμωρίας, ἀλλ' ἀμοιβὰς εἶναι καὶ
ἀγαθὴν ἀντιδοῦσαν ὑποκαταβάσαν προσετίθει μάλλον, καὶ ἀγαθώτερον
25 διείλετο τὸν * περὶ τοῦς ἐνδομῶντες ἔλεον. Τοιοῦτον ἐστὶ ψυχὴν δεσποῖς ἀλυσσά
(fol. 16, col. 1) τοῦ πόρου θεῶν οὐδὲν ἦενται τὸ πνῆσιν, ἀλλὰ
τοῖς ἀγαθῶσι ἐντροφῇ καὶ ἀλλὰ κακοπαθεῖν. ὅταν οὐδὲ ὑπὲρ τοῦ
ἐρωμένου παύσῃ τῶν λυπηρῶν, τότε πνῆσιν ἦενται μάλλον καὶ ὅς
30 κολασθῇ τὴν ἀνέστην διαφύγει.

10. Οἷον δὲ καὶ τοῦτο τῆς ἐκείνου χρηστικότητος ἐπιμολόγον ἀκριβές·
ἐξῆναι πόρον τὰς ἀποδοῦσας ὥστε κατὰ βλάβην τὰ στερήματα, καὶ τὸ
πάλαιον τοῦτων κοίτων πένητων ἦ καὶ τὸ τὸν ἐλάμψανον. Ἡ κοίτου δὲ καὶ ἡ
τοῦ πρὸ ἀγαθῶς ἀμοιβῆς καὶ γὰρ ἐδοῖε παρὰ τῆς πρὸ-
35 τῆς ἀγαθῶς ἀποδοῦσας καὶ καὶ τὰς ἀντιδοῦσας. "Ὅσπερ γὰρ πάλαιον ἦενται
τὰ στερήματα τῆς πόρου τοῦς πένητας κοινωτικῶς, τοσοῦτον μάλλον ἐκαρπο-

11. Ὀλίγος δὲ * μετὰ τὸν πόρον καὶ ἡν πατήρ αὐτοῦ πόρος θεῶν
μεσίσταται. Ὁ δὲ μάλλον τῶν οὐρανῶν πατρὶ φέρων ἐαυτὸν δίδωσι, τῶν

* ita cod.
Vatic., cod.
Vatic. to.

* om. cod.
Vatic.

* prius tois.

μὲν τῆς ποιμένης καὶ τῆς γεωργίας ἀποστάς φροντίδων, μόνῃ δὲ τῇ εὐχῇ καὶ τῇ τῶν ἱερῶν γραφῶν μελέτῃ προσεκτικώτερον ὁμιλῶν. Ὅτι δὲ πολλῇ τῷ μεγάλῳ ἢ περὶ τὴν εὐχὴν προκοπή, δηλοῦσι μὲν καὶ ἄλλα, δηλοῖ δὲ καὶ τὸ τῆς μητρὸς οὐ μικρὸν ὄν, οὐδ' οἷον μὴ ἐκπληῖξαι τὰς τῶν ἀκροατῶν ἀκοάς. Ἐκείνη γὰρ αὐταῖς ὄψεσι μαθεῖν βουλομένη τὰς 5 νυκτερινὰς τοῦ παιδὸς ἐργασίας, ἅπεισιν ἐγγύς που βαθείας ἐσπέρας σὺν γυναιξὶν ἑτέραις· εἶτα κρύψασα ἑαυτὴν εὐφυῶς, ὥς αὐτὴν μὲν ὁρᾶν, (fol. 16^v, col. 2) ἡρᾶσθαι δὲ ὑπὸ τινος οὐδαμῶς, βλέπει τὸ μέγα καὶ φρικτὸν ἐκεῖνο καὶ ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὥσὶ παραδέξασθαι, ὥς αὐτὴ πάλιν ἡ μήτηρ ὅρκους τὸ θεαθὲν ἐπιστῶσατο τοῖς ταῦτα νῦν ἀπαγγεῖλαι 10 προφηρημένοις. Εὐχὴ μὲν εἶχε τὸν ἄνδρα ἐπὶ συννοίᾳ πάσῃ τῷ Θεῷ παριστάμενον· οἱ πόδες δὲ γῆς οὐδὲ μικρὸν ἤπτοντο, ἀλλ' ὥσπερ πῆχυν ἓνα τοῦ ἐδάφους ἀφίστατο καὶ οἶονεὶ πρὸς Θεὸν ἀνήγετο. Τοῦτο οὐχ ἅπαξ ἡ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ τρεῖς ὄψει παραλαβοῦσα, τῆς ἀμφιβολίας ἔστη καὶ τοῦ πειρᾶν ἐπαύσατο. Εἰσὶ καὶ ἄλλοι τοῦ θαύματος μάρτυρες, οὐκ ἀκοαῖς ἐξ 15 ἑτέρων παραλαβόντες, ἀλλ' αὐταῖς ὄψεσιν εὐχόμενον ἐκεῖνον ἰδόντες καὶ ἡμῖν ἀπαγγείλαντες.

12. Ἐκ πολλοῦ δὲ τρέφων ἐπιθυμίαν τοὺς ἐν μέσῳ θορύβους ἀπολιπεῖν καὶ βίον τὸν μονήρη καὶ ἡσύχιον ὑπελθεῖν καιροῦ λαβόμενος, εὐθὺ Θεσσαλίας ἐχώρει. Ὅδεύοντα δὲ χειροῦνται τινες στρατιῶται διὰ τοῦτο 20 αὐτὸ προσεδρεύοντες καὶ τοὺς δραπετάς τῶν οἰκετῶν συλλαμβάνοντες καὶ φυλακαῖς παραδιδόντες. Οἱ καὶ αὐτὸν ἰδόντες οὐδὲν παραλλάττοντα τῶν εὐτελῶν κομιδῇ καὶ ἡμελημένων, καὶ δοῦλον εἶναί τινος οἰηθέντες, θήραμα εὐθὺς ἐποιοῦντο, καὶ συλλαβόντες ἐπυνθάνοντο τὰ συνήθη· τίνος τε εἴη καὶ πόθεν καὶ ποῖ τὴν πορείαν τυγχάνει ποιούμενος; Τοῦ δὲ 25 δοῦλον μὲν ἑαυτὸν Χριστοῦ διομολογοῦντος, τῆς δὲ πορείας προσευχὴν εἶναι μόνην αἰτίαν, ταῦτα λέγοντος καὶ μηδὲν ἕτερον (fol. 17, col. 1) προστιθέντος, ἐκεῖνοι κρύπτειν αὐτὸν τὴν δουλείαν οἰόμενοι καὶ φανερώς αὐτοὺς παρακρούεσθαι, ἔπαιον ἐρρωμένως οὐ γλώττης ψευσαμένης, ἀλλ' ὑπονοίας μᾶλλον διαψευσθείσης ὑπέχοντα τιμωρίαν. Ἀλλ' ἐκεῖνος φιλ- 30 αλήθης ὢν καὶ ἀκριβῶς μεγάλόψυχος, διὰ πληγῶν ἀνάγκην ἐκστῆναι τῆς ἀληθείας καὶ δουλείαν ἑαυτοῦ καταψεύσασθαι φαῦλον ἡγεῖτο καὶ περιττῶς ἀγεννές· διὰ τοῦτο καὶ εἰρκτὴ τὸν ἄγιον μετὰ τὰς πληγὰς διεδέχετο, οὕτω τοῦ ἀντικειμένου τάχα διεκδικοῦντος ἃς ὑφίστατο παρ' ἐκείνου ἥττας τῷ προσβάλλειν θρασέως καὶ ἰσχυρῶς ἀποκρούεσθαι. Ἐπεὶ δὲ 35 καὶ παρὰ τινων καλῶς εἰδότην αὐτὸν ἀναγνωρισθεὶς καὶ ὅστις εἴη καὶ οἷος μαρτυρηθεὶς, ἀνείθη τῆς φυλακῆς καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους ὑπ' αὐτῶν

ἀνεσώθη *· ὀνειδῆ καὶ διαβολὰς καὶ μέμφεις ὑπέμενε παρ' αὐτῶν πολὺ
τῶν πληγῶν βαρυτέρας. Ἐκεῖνος δὲ μὴ ἀγνοῶν ὅθεν αὐτῷ τὰ προσκόμ-
ματα καὶ τίς ὁ κωλύων τὰ κατὰ Θεὸν αὐτοῦ διαβήματα, ὅμως οὐκ
ἔληγε τῶν τοῦ Θεοῦ δεόμενος οἰκτιρμῶν εἰς πέρας αὐτῷ τὴν πρόθεσιν
5 τῆς ψυχῆς ἀγαγεῖν, καὶ μέντοι καὶ ἤγαγεν ὁ τοῖς ἀγαθοῖς ἀεί ποτε
συνεργῶν· ἤγαγε δὲ τρόπον τοιόνδε.

13. Μοναχοὶ δύο τὴν ἄνοδον ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας ποιούμενοι
Ῥώμης, ἐπεὶ τὴν κώμην κατέλαβον ἐξ ἧς ὁ ἅγιος ὄρμητο, ξενίζονται
παρὰ τῆς ἐκείνου μητρὸς (fol. 17, col. 2). Οὗς αὐτὸν θεασάμενον ὁ
10 σύντροφος παραχρῆμα πόθος εἰσῆει, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἔρωτος πῦρ καθά-
περ ὕλης ἐπιτηδεύας τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐδράξατο. Ἐντυχὼν οὖν, ἐδεῖτο
συνοδοιπóρος αὐτοῖς γενέσθαι καὶ τοῦ ὁμοίου τυχεῖν τῶν μοναχῶν
σχήματος. Οἱ δὲ τὴν μὲν πορείαν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἔφησαν ποιεῖσθαι,
ἀνένευον δὲ τὴν συνοδίαν καὶ τὴν τοῦ σχήματος ἄμειψιν διὰ δύο ταύτας
15 αἰτίας, ὅτι τε νέος εἴη καὶ ἄπειρος μακρᾶς τοιαύτης ὁδοιπορίας, καὶ ὅτι
γνωσθὲν τὸ πρᾶγμα τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ καὶ οἰκείοις οὐ μικρὰς ὑφέξουσιν
αὐτοὶ τιμωρίας. Ὡς δὲ ξένον ἑαυτὸν ἐκεῖνος καὶ παρ' οὐδενὸς οὐμενοῦν
ἀντιποιηθῆσόμενον ἔλεγέ τε καὶ ἔπειθε, λάθρα σὺν αὐτῷ τῆς κώμης
ὑπεξελθόντες πρὸς τὰς Ἀθήνας ἔρχονται, καὶ τὸν ἱερὸν ἐκεῖσε νεῶν τῆς
20 τοῦ Θεοῦ μητρὸς εἰσελθόντες (1) καὶ προσευξάμενοι, τοῦτον μὲν τῷ
μοναστηρίῳ παρ' ᾧ κατήγοντο καταλείπουσι, τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς
παραδόντες, παρεγγυησάμενοί τε μετὰ μικρὸν ἀποκείραντα τῇ καλλίστῃ
χορείᾳ τῶν ἀδελφῶν ἐγκρῖναι, αὐτοὶ δὲ τὴν πορείαν, ἣν καὶ προέθεντο
ἐξ ἀρχῆς, ἐποιοῦντο εὐθύς. Τὸν μέντοι Θεῖον Λουκᾶν ὁ τῆς μονῆς προ-
25 εστὼς πολλάκις μὲν ἐρωτήσας, πείσαι δὲ ἥκιστα δυνηθεὶς ἐκκαλύψαι
ὅθεν τε εἴη καὶ πόθεν αἱ τοῦ γένους αὐτῷ πηγαί, κείρει τὴν κόμην, εἴτα
καὶ τὸ τῶν μοναχῶν αὐτῷ περιβάλλει σχῆμα, τέως γοῦν τὸ τῶν εἰσαγο-
μένων, ὃ καὶ μικρὸν οἶδε καλεῖν ἢ συνήθεια (2).

14. Ἡ δὲ μήτηρ, (δεῖ γὰρ καὶ τὰ ἐκείνης μὴ ἀμνημόνευτα παριδεῖν,
30 ἐπεὶ καὶ μητροὶ μέγα πένθος υἱοῦ στέρησις, καὶ μᾶλλον ὅταν καὶ τὰ τῆς
χρηρείας πιέζῃ κακά), οὐ φορητὴν ὅλως τὴν ἐκδημίαν τοῦ φιλτάτου λογι-
ζομένη, θρήνοις τε ἐκόπτετο καὶ πικρῷ βέλει τῆς ἀθυμίας ἐβάλλετο,

* ita cod.
Vatic.,
cod. Vallic.
ἀνεώθη.

(1) De S. Maria Athenis cultu honorata videsis MIKLOSICH et MÜLLER, *Acta et diplomata monast. et eccl. Orientis.*, t. III, p. 121. Nōlim tamen affirmare agi in Vita S. Lucae et in diplomate de eodem S. Mariae monasterio. — (2) Quid sit *parvus habitus* noviciorum, require apud Henschenium, *Act. SS.*, Febr. t. II, p. 87, not. c, et Combesium, *P. G.*, t. CXI, p. 446, not. 3.

καὶ οὐδὲ αὐτῷ ἐγκαλεῖν τῷ δεσπότῃ πάντων ἀπείχετο, ἀλλὰ τὴν τοῦ
 Ἑλισσαίου χήραν ἐκείνην τοῖς πάθεσι μιμουμένη· Οἷμοι, κύριε, ὁ μάρ-
 * *cod.* τοῦ. τυς, ἔλεγε, τῆς ἐμῆς χηρείας καὶ ἐρημίας, σὺ ἐκάκωσας τῷ * πρότερον
 * *cod.* γάμου. μὲν θανατῶσαι τὸν παρὰ σοῦ μοι γάμον * συναρμοσθέντα καὶ χηρείαν
 ἐμοῦ κατέκρινας, πρᾶγμα γυναικὶ πολλῷ θανάτου βαρύτερον, νῦν δὲ καὶ 5
 ὃν εἶχον εἰς κακοῦ τοσούτου παραψυχὴν ἦρας ἐξ ἐμῶν ὀφθαλμῶν, καὶ
 οὐκ ἔχω ποῦ θαάσομαι τὸ μόνον ἀληθὲς φέγγος τῆς ἐμῆς ἀθλίας ζωῆς,
 ὥστε καὶ ἡμᾶς μετὰ τοῦ προφήτου λίαν οἰκείως βοᾶν· Ὅτι καὶ τὸ φῶς
 τῶν ὀφθαλμῶν καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ. Πλὴν ἀλλὰ τί καὶ τὸ αἷτιον
 τοῦ μακρὰν ἀφ' ἡμῶν τὸν παῖδα γενέσθαι; Μὴ ἐγὼ τῆς πρὸς σὲ σχολῆς 10
 τε καὶ προσεδρείας ἀπείργον αὐτόν; Μὴ τὴν σὴν λειτουργίαν περὶ
 ἐλαχίστου ποιεῖν τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀσχολίας ἠνάγκαζον; Μὴ τῶν ἀύλων τὰ
 ὑλικά ἢ τῶν μενόντων τὰ παρερχόμενα (fol. 17^v, col. 2) προκρίνειν
 αὐτόν ἐδίδασκον; Πόθεν ἦτις οὐ σαρκὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς, εἶναι
 μήτηρ ἐκ πατέρων ἐδιδάχθη καὶ τὸν παῖδα τὸ πλεον αὐτῇ νέμειν ἔργον 15
 εὐχῆς ἐποιοῦμην; Ἐκεῖνο δέ μοι μόνον κατασύμιον ἦν τὸν φίλτατον
 βλέπειν, εἰ μὲν οἷόν τε διὰ παντός, εἰ δ' οὖν ἀλλὰ κατὰ τινὰ περίοδον
 χρόνου. Ἦρκει δὲ καὶ ἡ ἐκ γειτόνων ἡμῖν ἀκοὴ τῶν αὐτοῦ καλῶν ἔργων,
 ψυχῆς εὐφροσύνην ἐνθῆναι καὶ διαναστῆσαι πρὸς τὴν αὐτῆς ἐπιμέλειαν.
 Μὴ τοίνυν, ὦ δέσποτα πάντων καὶ βασιλεῦ, ἀτιμάτης δάκρυα τῶν ἐμῶν 20
 ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ θεῖναι ταῦτα ἐνώπιόν σου, ἵνα τὸ τοῦ Θεοῦ Δαυὶδ
 φθῆγξωμαι. Καὶ λῦσαι τὸ βαθὺ τοῦτο σκότος τῆς ἐμῆς εὐδόκησον ἀθυ-
 μίας. Λύσεις δὲ οὐκ ἄλλως ἢ τὸν φίλτατον τοῖς τῆς μητρὸς πάλιν
 ἀποδοὺς ὀφθαλμοῖς. Οὕτω γὰρ καὶ συγκαλέσω πάντας ἐπὶ τῇ τοῦ
 παιδὸς ἀνευρέσει καὶ ἀνδομολογήσομαι τῇ μεγαλωσύνῃ σου καὶ αἰνέσω 25
 σε πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐν σαρκὶ παροικίας μου.

15. Οὕτω δεομένη κάμπτει τὸν φύσει χρηστὸν εἰς συμπάθειαν. Καὶ τί
 γίνεται καὶ πῶς ἐκεῖνο συνέρχεται τὸ μητέρα δεινῷ πάθει βαρυνομένην
 ὀφθῆναι παραδόξως ἐπὶ τέκνῳ εὐφραινομένην; Ὁ νεύματι πάντα ποιῶν
 τῷ προεστῶτι τῆς μονῆς ὑφ' ᾧ περ ὁ Λουκᾶς, τὸ λογικὸν Χριστοῦ πρό- 30
 βατον, ὄναρ αὐτὴν ὀφθεῖσαν παρασκευάζει πολλὰ καταβοᾶν αὐτοῦ καί·
 (fol. 26, col. 1) (1) Τί με τὴν χήραν τετυράννηκας; λέγειν. Τί δ' ἐπὶ
 τῷ ἄλγει τῶν τραυμάτων μου προσέθηκας τῶν ἐμῶν; Τί τῆς χηρείας

(1) Inde ab hoc loco perturbatus est ordo foliorum in codice Vallicellano, qui ita restituendus est ut post folium 17 sequi debeant folia 26-31, dein 24. 25, postea vero 18-23, dein 32-40.

- ὁ μόνον ἦν τῆς ἐμῆς παραμύθιον, ἀσπλάγχχνως ἀφείλου; Τί τὸν υἱόν;
τί τὸν γηροκόμον ἤρπασας τὸν ἐμόν; Ἀπόδος μοι τὸ τάχος αὐτόν,
ἀπόδος τὸ φῶς, τὴν μόνην ἐλπίδα, ἐπεὶ παύσομαι οὐδαμῶς τῷ Θεῷ
πάντων καὶ βασιλεῖ προσέρχεσθαι, καὶ σοῦ κατηγορεῖν ὡς ἡδίκημένη.
- 8 Τοιούτων ὄνειρων τὸν τῆς μονῆς ἀφηγούμενον διαταραττόντων, πρῶτα
μὲν καὶ φαντασίαν ἡγεῖτο τὸ πρᾶγμα καὶ πείραν τοῦ δυσμενοῦς. Ὡς δὲ
καὶ τὴν ἐπιούσαν νύκτα καὶ τὴν ἐτέραν καὶ πλειστάκις ἑώρα τὴν γυναῖκα
προσιούσαν αὐτῇ καὶ τοιαῦτα λέγουσαν καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ἐκθύμως
διαπληκτιζομένην, ἔγνω μὴ δεῖν περιφρονεῖν ὡς ἀπάτην, ἀλλὰ θεῖον
- 10 ἡγεῖσθαι τὸν ὄνειρον. Ταύτῃ τοι καὶ γενομένης ἡμέρας, παραχρῆμα ὁ
νέος μετεκαλεῖτο καὶ εἰς ὃψιν αὐτῇ παρίστατο. Ὁ δ' ἐμβριθεστέρω καὶ
ῥήματι καὶ προσχήματι. Λέγε μοι σύ, ἔφη, ὅτου χάριν καὶ διὰ τί
κρύπτειν ἔγνως τὰ κατὰ σέ, καίτοι παρ' ἡμῶν πρῶην οὐ ῥαθύμως περὶ
τούτων ἐπερωτῶμενος; Πῶς δὲ καὶ γονεῖς ἔχειν καὶ γένος τὸ σύνολον
- 15 ἀπληρνήθης; Ἡ πῶς τῷ ἀγίῳ τούτῳ προσελθεῖν ἐξάρσησας σχήματι,
δόλου (fol. 26, col. 2) καὶ ὑποκρίσεως ὅλος ὢν, ὡς αὐτὰ τὰ πράγματα
μαρτυρεῖ; Εἰ γὰρ ἂν ἐξ ἀρχῆς ἀπεκάλυψας ὑγιῶς αὐτὰ καὶ ἐλευθερίως,
οὐ δ' ἂν καὶ μὴ βουλομένου σου δῆλα κατέστη. Ἀπίστηθι τοιγαροῦν ἀφ'
ἡμῶν καὶ ὅλων τῶν Ἀττικῆς ὁρίων, καὶ σεαυτὸν φέρων ἀπόδος τῇ γεινα-
- 20 μένῃ, παρ' ἧς ἐγὼ τρίτην ἄγω ταύτην τὴν νύκτα, μυρίας ὑπομένων
ὀχλήσεις. Τοιαῦτα τοῦ προεστῶτος τῆς μονῆς λέγοντος, ἔστατο περιδεὴς
ἐκεῖνος καὶ εἰς γῆν τὰ ὄμματα βεβληκῶς, οὐδὲν μὲν τὸ παράπαν φθεγγό-
μενος, τοῖς δάκρυσι δὲ καὶ τοῖς σχήμασι μονονουχὶ φωνὴν ἀφίεις, καὶ
- 25 φανερός γινόμενος βαρύνεσθαι τὸν χωρισμόν, καὶ οὐκ ἐθέλειν ἀποστῆ-
ναι τῆς ἀδελφότητος. Ὡς οὖν ἔγνω ταῦτα ὁ καθηγούμενος, ἐνδοὺς καὶ
πραότερος τὴν ὁργὴν ὑπὸ τῆς πολλῆς ἐκείνου γενομένου μετριοφροσύνης·
Ἄλλ' ἀδύνατον*, ἔφη, μὴ ἐπανελθεῖν σε πρὸς τὴν μητέρα τό γε νῦν ἔχον·
οὐ γενομένου, τὸ κωλύον οὐδὲν ἐν τινι τόπῳ ἡσυχίας ἐπιμεληθῆναί σε,
καὶ οὕτω τῆς ἑαυτοῦ φροντίσαι ψυχῆς. Ὡς ἔοικε γάρ, ἡ ἐκείνης εὐχῇ
- 30 λίαν θεοπειθῆς καὶ ἰσχυρῶς ἐμποδίζειν τῇ σῇ δυναμένη.
16. Ταῦτα τὸν θεῖον ἀκούσαντα Λουκᾶν οὐδὲν μὲν ἀντειπεῖν, πάνυ
συνεσταλμένον ὄντα καὶ πάντα κατὰ τὸ γεγραμμένον καταπτήσσοντα δι'
εὐλάβειαν, εἰς γόνου δὲ κλιθεῖντα καὶ εὐχὴν (fol. 26^v, col. 1) αἰτησά-
μενον ἐξελθεῖν καὶ ἄχοντα τοῦ μοναστηρίου, καὶ αὐτίκα τὴν εἰς τὴν
- 35 μητέρα φέρουσαν βαδίσαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐντὸς ἦν οἰκίας, εὗρίσκει ταύτην
ἐπὶ σποδοῦ καζημένην ἀπρόσωπον, κατηφῇ, καὶ σαφῇ τὰ σύμβολα τῆς
λύπης ἐπὶ τῶν ὀφειῶν φέρουσαν. Ἦτις ἅμα τε αὐτὸν εἶδε* καὶ διανέστη

* sic cod.
Vatic.,
Vaticell.
ἀλλὰ δύναντον.

* cod. ἴδιοι.

σύμμικτος ἡδονῇ καὶ θάμβει· καὶ ὅρα γυναικὸς ἀρετὴν, ἐν ἔχῳ εἰπεῖν ὡς ἀκόλουθον τὴν τοιοῦδε * δένδρου τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν καρπὸν. Οὐ περιέβαλε τὸν υἱὸν ἰδοῦσα, οὐ περιεχύθη τοῖς αὐτοῦ μέλεσιν, οὐχ ὅλη γέγονε τοῦ θαύματος, ἀλλὰ δεύτερα ταῦτα θαυμάζουσα, τὸ πρῶτον εὐθὺς εἰς Θεὸν ἔβλεψε καὶ ὑψοῦ τὰς χεῖρας διάρασα, ἐκείνῳ τὴν χάριν διωμολόγει, δι' οὗ τὸν υἱὸν ἀπολέσασα πάλιν εὔρε καὶ εἶσω χειρῶν τὴν αὐτῇ ὁ ποθοῦμενος· Εὐλογητὸς ὁ Θεός, λέγουσα, ὅς οὐκ ἀπέστησε τὴν προσευχὴν μου καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀπ' ἐμοῦ. Καὶ οὕτω μὲν ὁ Λουκᾶς, κατὰ Θεοῦ θέλησιν τῇ τεκούσῃ ἀποδοθεὶς, ὑπηρετῶν αὐτῇ διατέλει καὶ θεραπείαν, ἥτις ἐστὶ μητρὶ παρ' υἱοῦ, πᾶσαν προσάγων. Ἀλλὰ τοῦτο μῆνες μόνοι τέσσαρες εἶχον, τὸ δὲ λοιπὸν ἔρωσ αὐτὸν ὁ Θεοῦ καὶ τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ἐλὼν, παρεσκεύασε πάντων ἐπιλαθόμενον αὐτοῦ μόνου γενέσθαι, καὶ τῆς μητρὸς ἄρτι πρὸς τοῦτο μὴ ἀντειπούσης, μὴδ' ὀλιγωρίαν τὸ πρᾶγμα λογισαμένης· ἔγνω γὰρ ὅτι τῶν (fol. 26^v, col. 2) ἄλλων μὲν πάντων γονεῖς, Θεὸν δὲ καὶ γονέων δεῖ προτιμαῖν. 15

17. Εὐχὴν οὖν τῆς μητρὸς ἀγαθὴν ὁδηγὸν τῆς ὁδοῦ ποιησάμενος, καταλαμβάνει τὸ προρρηθὲν ὅρος ἐκεῖνο, ὃ παρὰ τῶν ἐγγχωρίων ἀγροικικῶς οὕτως Ἰωάννιτζα (1) καλούμενον ἦν, οὗ τὸ πρὸς θάλασσαν μέρος περιελθὼν, ἔνθα καὶ σηκὸς τῶν θαυμαστῶν αὐταδέλφων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, (Ἀναργύρων αὐτὸν σύνηδες ὀνομάζειν), ἐν τούτῳ τὴν ἀσκητικὴν αὐτὸς σκητὴν καταπήγνυσιν. Οἷους δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς * πόνους ἐκεῖ καὶ τὴν πρὸς γαστέρα καὶ ὕπνον διαμάχην, μᾶλλον δὲ πρὸς τοὺς δὲ αὐτὸν πολεμοῦντας ἡμᾶς σκαιοὺς δαίμονας ἐπεδείξατο, οὔτε λέγειν ἀκριβῶς δυνατόν, οὔτε λεγόντων ἀναμφίλογος ἀκολουθήσει πίστις διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πράγματος. Εἰ δὲ χρὴ καὶ ἀπὸ μικρῶν τινῶν συμβόλων, 25 οἷον ἐξ ὀνύχων φασὶ τὸν λέοντα (2) καὶ τὴν πηγὴν ἐξ ὀλίγης γεύσεως τὸν ἄνδρα δεικνύειν, οὐδὲν χεῖρον τῇ ἐξηγήσει τῶν ἐκείνου καλῶν προσθεῖναι καὶ ταῦτα.

18. Καὶ γὰρ τις τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν ἀπιστίαν ὠδινήσας καὶ τοῦτο ὑπολαβὼν ὡς ὑποκρίνεται μὲν εὐχῇ ὁ ἀνὴρ καὶ ἀγρυπνίᾳ προσκειῖσθαι, 30 ὕπνῳ δὲ τὸ πλεῖον τῆς νυκτὸς ἀναλίσκει, τῷ μάλιστα μὴδὲ παιδεῖα προσχεῖν, μὴδὲ τοῖς λόγοις τῶν τε θείων γραφῶν καὶ τῶν πατέρων ἐνεθισθῆναι ὥστε καὶ ταῖς βίβλοις τούτων προσομιλεῖν δύνασθαι, ἀλλ'

(1) Iste mons situs erat non procul a sinu Corinthiaco versus Boeotiam et isthmum Corinthiacum. In Vita S. Nicolai Peregrini, *Act.* SS., Iun. t. II, p. 240, n. 14, etiam commemoratur illud templum SS. Cosmae et Damiano sacrum. —

(2) De adagio ἐκ τῶν ὀνύχων λέοντα γινώσκειν, cfr. ERASMI *Adagia*, 1629, p. 125.

* *cod. Vatic.*
τούτου.

* *ita Vatic.,*
om. Vallie.

ἀμαθίας ἐσχάτης οὐ μακρὰν εἶναι· τοῦτο (fol. 27, col. 1) ἐκεῖνον ὑπο-
 λαβόντα καὶ διάπειραν τοῦ πράγματος λαβεῖν ἐβελήσαντα, ὡς ἤδη νῦν
 ἦν καὶ <ή> θύρα τῆς καλύβης τῷ πατρὶ κέκλειστο, ἐνεγκόντα ἑαυτὸν εἰς
 ἑδοφος μὲν κατακλίνει, τῇ θύρᾳ δὲ προσερεῖσαι τὴν κεφαλὴν, ἐφεστῶτων
 5 αὐτῷ τῶν ὧτων, ὅπερ φασὶ γίνεσθαι ἐπὶ τῶν καὶ λίαν ἐχόντων προσ-
 εκτικῶς, οὕτω δὲ εἰς ὄρθρον παρατείναντα, εἰς τὴν ἰδίαν χωρῆσαι
 στρωμνὴν, ἐμπλεῶ θάύματος ὄντα καὶ τῶν φθασάντων ἤδη τῆς
 ἀπιστίας λογισμῶν ἑαυτὸν ἀπολύσαντα. Ἄ δὲ καὶ μεμάθηκε πρὸς τῇ
 θύρᾳ ὧν, εἶχεν οὕτως, ὥσπερ αὐτὸς ἐξηγήσατο μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς
 10 θάνατον, ὅρκοις τὰ λεχθέντα φρικτοῖς πιστωσάμενος· Κατέμαθον αὐτόν,
 φησί, γόνυ προσκλίναντα τῷ ἐδάφει καὶ τὸ μέτωπον τῇ γῇ προσερεί-
 δοντα, κατὰ μίαν δὲ τῶν γονάτων κλίσιν ἢ τοῦ τελώνου αὐτῷ φωνὴ
 ἐπήδετο. Εἰς οὕτως οἰοεὶ διαθερμανθέντα πυκνότερα χρῆσθαι τῶν
 γονάτων τῇ κλίσει, παρατείνειν δὲ εἰς τοσοῦτον ἄχρι τῆς ἰσχύος αὐτῷ
 15 τοῦ σώματος ἐκδαπανηθείσης, (οὐδὲ γὰρ ἠδύνατο συνυπουργεῖν τῇ προ-
 θυμίᾳ τοῦ πνεύματος) καταπεσεῖν ὑπτίον, ἐπὶ πολὺ τε ἀκίνητον διαμέ-
 νειν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐνεργὸν εἶναι, οὐ ῥαθυμίᾳ ὑφιέντα, οὐχ ὑπνῷ
 ἐνδεδωκότα, ὑψοῦ δὲ τὰς χεῖρας ἔχοντα μετὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σώμα-
 τός τε καὶ τῆς ψυχῆς (fol. 27, col. 2) καὶ τοῦτο ὁ σύνηθες Κύριε ἐλέησον
 20 ἐν ἐκτενεῖα πάσῃ φεγγόμενον, εἴτα τοῦ σώματος αὐτῷ μικρὸν ἀνεθέντος,
 ἀνίστατο πάλιν ὄρθιος, καὶ προσευχῇ ἑαυτὸν ἐδίδου ἄχρι καὶ εἰς ἡμέρας
 αὐγάς.

19. Μαρτύριον καὶ τοῦτο τῶν ἀδελφῶν τοῦ ἀνδρὸς ἀγώνων καὶ τοῦ
 θερμοῦ περὶ τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ ἔρωτος· παρέββαλε πρὸς τινα τῶν συνή-
 25 θων ποτέ· σπουδαῖος δὲ οὗτος καὶ ποιμένης φιλοθέων ἀνδρῶν ἐξηγούμε-
 νος· ὡς δὲ τρίτην ἡμέραν αὐτῷ συνδιήγαγε, πόθος αὐτόν ὁ τῆς καλύβης
 καὶ τῆς ἡσυχίας ἐλάμβανε, καὶ ἡξίου τὴν ἀναχώρησιν. Ὁ δὲ προσεστῶς *
 οὐκ ἐδίδου· πόθος γὰρ ἐκεῖνον πάλιν ὁ τοῦ ἀνδρὸς εἶχε, καὶ οὐκ ἠνείχετο
 τὴν διάζευξιν, ἐπεὶ καὶ ὀριμεῖς τῶν κατὰ Θεὸν φιλοούντων οἱ πόθοι καὶ
 30 τῶν φυσικῶν ἰσχυρότεροι. Ὡς δὲ αὐτὸς οὐ μεθεῖ, ἀλλ' ἀπῆτει φανερώς
 τὴν ἐπάνοδον, ὁ προσεστῶς, ἐπεὶ καὶ ἀφορμῆς ἐδράξατο ἑορτῆς τινος ἐν
 γειτόνων οὔσης, τραχύτερόν πως ἔτε δὴ καὶ τοῦ πόθου τὴν ψυχὴν
 ὑποθίγοντος· Μέχρι τίνος, φησὶν, οὕτως ἀγροικικῶς ἐνστήσῃ καὶ τὴν
 ἐρημίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνάξεως προτιμήσεις; Καὶ ταῦτα πανδήμου
 35 ἑορτῆς ἐπὶ θύραις οὔσης, ἧς τὰς ἱερολογίας ζημιωθεὶς τὴν μεγίστην
 ὑποίσεις * σεαυτῷ ζημίαν; Πρὸς ταῦτα ὁ θεοφόρος, μετὰ τῆς φίλης αὐτῷ
 καὶ μακαρίας ἀπλότητος (δεῖ δὲ μὴ τοῖς νοήμασιν ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ τοῖς

* Vatic.
 παρσεπτός.

* Vatic.
 ἐποίσεις.

ῥήμασιν αὐτοῖς ἐκείνοις τῆς καλῆς χρήσασθαι γλώττης), ὅσον (fol. 27^v, col. 1) εἰς ἀρχῆς ἀπολογίαν · Διδάσκαλε ἀγαθέ, ποιμὴν εὐλογημένε, καλῶς κελεύεις, ἀλλ' οἱ κανόνες δῆλα δὴ καὶ τὰ ἀναγνώσματα, εἶγε προσεκτέον αὐτοῖς, ἥ γε ἐκκλησιαστικὴ πᾶσα ἀκολουθία πρὸς τί φέρουσι καὶ τίς ἐκείνοις σκοπός; Ἐπόρησε τούτων ἀκούσας ὁ τῆς μονῆς 5 προεστώς, καὶ ἀπολογίαν ἔσχεν ἀτεχνῶς οὐδεμίαν. Ὁ δὲ τὴν ἀπορίαν ὥσπερ ἐπιλυόμενος · Πάντως, ἔφη μετὰ τῆς ἴσης ἀπλότητος, διδάσκαλε ἀγαθέ, ποιμὴν εὐλογημένε, καὶ ψαλμῳδαὶ καὶ ἀναγνώσεις καὶ σύναξις ἄλλη πᾶσα πρὸς <τόν> Θεοῦ φόβον, ὥσπερ αὐτὸς διδάσκεις, ὁδηγοῦσί τε καὶ ἀνάγουσι τοὺς σπουδαίους. Ὁ τοίνυν αὐτὸν ἐκεῖνον εἰς 10 καρδίαν ἔχειν ἐσπουδακῶς, ἄρα τούτων ὧν λέγεις χρεῖαν ἔχει τινά; Ἐπεὶ ταῦτα ἐκεῖνος ἤκουσε, μεγάλως θαυμάσας αὐτὸν τῆς ἀπολογίας οὐκέτι ἐπισχεῖν ἠδύοκῃσεν ὅλως, ἀλλ' ἀνῆκεν εὐθὺς εἰς τὴν ἰδίαν ἀφικέσθαι σκηπτήν.

20. Παράδεισος τῷ μεγάλῳ φιλοκαλεῖται σμικρὸς ἅμα μὲν ἐκεῖνῳ 15 περὶ τὴν ἐργασίαν πόνους ὀρέγειν σωματικούς, ἅμα δὲ καὶ τοῖς προσιοῦσι μὴ χρεῖαν μόνην εἰς βρωσίν, ἀλλὰ καὶ χάριν εἰς ὄρασιν ἱκανὴν παρέχειν· ἦν γὰρ φυτοῖς τε πᾶσι κομῶν καὶ λαχάνων εἶδει παντοδαπεῖ κατὰφυτος. Ὅτι δὲ μὴ χάριν οἰκείου κέρδους ἢ ὠφελείας τὸ ἐπιτήδευμα, ἀλλὰ τῆς 20 τῶν πλησίον χρεῖας καὶ θεραπείας, τοῦτο σύμβολον ἀκριβές· οὐδὲ γὰρ 20 ἐφάνη τούτων οὐδέποτε (fol. 27^v, col. 2) πωλήσας οὐδέν, παρέχων δὲ μάλα προθύμως τοῖς ἐκάστοτε παραβάλλουσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ φέρων αὐτὸς ἢ ὅνῃ ἐπιτιθεῖς εἰς τοὺς πλησίον ἀπῆει ἀγρούς, εἴτα λεληθότως εἰς τὸ μέσον ἀφείς ἐπανῆει. Οὕτως ἰδιοῖς πόνους ὠφελείας ἦν χορηγῶν 25 ἐτέροις καὶ ταῦτα μὴδὲν ἀκριβολογούμενος εἰς τὴν εὐποιάν, ἀλλὰ <τό> 25 τοῦ Ἡσαίου ἀναιρῶν σύνδεσμον καὶ χειροτονίαν καὶ κοινὸν πᾶσι προτιθεῖς τὸ φιλάνθρωπον.

21. Ταύτας αὐτοῦ τὰς ἐν τῷ κήπῳ φιλοκαλίας ἔλαφοι τῶν ὁρέων ἐξαλλόμενοι κάκει προσφοριτῶντες, τοῦτο μὲν ἐλυμαίνοντο, τοῦτο δὲ καὶ 30 ὑβρίζον * τοῖς ποσίν, οὓς ὁ Θεὸς ἀνὴρ ὅτε μὲν λίθοις, ὅτε δὲ καὶ βοαῖς 30 ἀπεσόβει. Ὡς δὲ πολλάκις ὁ μὲν ἀπῆλαυνεν, οἱ δὲ ἐπανήρχοντο, καὶ τοῦτο ποιοῦντες τῆς ὁρμῆς οὐχ ὑφίσταν, ἐνθους ὥσπερ γενόμενος ὁ γενναῖος ἡρέμα πρὸς ἕνα τούτων, ὃς καὶ ὑπερέχειν ἐδόκει τοὺς ἄλλους, κατὰπερ 35 λογικῇ τινὶ συνδιαλεγόμενος· Τίνος χάριν ἀδικεῖτέ με, φησί, καὶ τοὺς ἐμοὺς λυμαίνεσθε πόνους, ἐμοῦ μὴδ' ὀτιοῦν ὑμᾶς ἀδικοῦντος; Μιᾶς 35 ὑπουργοὶ δεσποτείας ἐσμέν, ἐνὸς Θεοῦ ποιήματα καθεστέκαμεν. Ἐὼ λέγειν ὅτι, κατὰ θεῖαν εἰκόνα πρὸς τὸ εἶναι μόνος ἐγὼ παρὰχθεῖς, κατὰ

* ita cod.
Vatic.,
ὑβρίζοντο
cod. Vallie.

πάντων ἔχω τὴν ἐξουσίαν. Ὑπὲρ αὐτοῦ τοίνυν ἐγκελευόμενος οὐ παρελεύσῃ
τὸν τόπον, ἀλλὰ τὴν ἀξίαν αὐτόθι τῆς ἀδικίας εἰσπραχθήσῃ δίκην. Ἐφη
ὁ μέγας, κἀκεῖνος, ὥσπερ (fol. 28, col. 1) ὑπὸ βέλους πληγεῖς, εὐθύς
τε εἰς γῆν κατεβλήθη καὶ ἀκίνητος ἦν. Τοῦτο θηραταὶ τινες ἐκ μακροῦ
5 θρασυάμενοι, ὡς ἐπὶ τι ἔρμαιον αὐτίκα ἐχώρουν, καὶ πρὸς σφαγὴν ἡδέως
αὐτὸν ἐλκυον· ἀλλ' οὐ καλὸν τοῦτο τοῖς ἡμέροις ἔδοξεν ὀφθαλμοῖς, ἀλλ'
ἅμα τε εἶδε καὶ ἔλεος αὐτὸν ἐλάβανε τοῦ κειμένου. Παρελθὼν οὖν εἰς
μέσους, πρῶτος αὐτοὺς ὑπῆει καὶ ἀπειργε τοῦ ἐγχειρήματος· Ἀδελφοί,
λέγων, οὐδὲν κοινὸν ὑμῖν τε καὶ τῷ ἀδελφῷ τούτῳ ἐλάφῳ· οὔτε γὰρ
10 πόνος, οὐ δρόμος, οὐκ ἄλλο τι τῶν θηρατικῶν προβληθὲν εὐλόγως
ὑμᾶς κινουσι πρὸς τὴν τούτου σφαγὴν. Δῆλον οὖν ὡς ἐλέους δεῖται
μᾶλλον καὶ βοηθείας ὑπὲρ ἀσθενείας καταπεσών. Οὕτως εἰπὼν δυσωπεῖ
τοὺς ἄνδρας, ἐκπλαγέντας αὐτὸν τῆς πολλῆς ἡμερότητας καὶ τῆς συμπα-
θείας. Ἐῖτα καὶ βοηθοῖς αὐτοῖς χρησάμενος, ἀνίστησί τε τὴν ἔλαφον καὶ
15 ἀφίησιν· ἀπίασι δὲ καὶ αὐτοὶ, θηραθέντες μᾶλλον ὑπὸ χρηστότητος
ἢ θηράσαντες.

22. Οὐδὲ τοῦτο μνήμης ἐκτὸς παριδεῖν ἄξιον, ὅτι πόνοις τοσούτοις
διηνεκῶς τὸ σῶμα κατεργαζόμενος, ἀγρυπνίας ἀνευδότην βίαν καὶ βρωμά-
των ἐνδείαν· (κρίθινω γὰρ ἄρτῳ καὶ ὕδατι μόνοις ἐχρήτο) καὶ τούτοις
20 πεφυλαγμένως λίαν καὶ ἐνδεῶς, ἔστι δ' ὅτε καὶ λαχάνοις καὶ ὀσπρίων τοῖς
ὡς εἰκὸς παρεμπίπτουσιν, ὥσπερ ἤδη καὶ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε,
ψύχει *τε πηγνύμενος καὶ καύσωνι συμφλεγόμενος, πρὸς (fol. 28, col. 2) *prius ψυχη.
δὲ καὶ σμήνει φθειρῶν ἀδιαπαύστως τρυχόμενος, ἵνα μὴ τᾶλλα λέγω,
τὰς ἀμέτρους τῶν γονάτων κλίσεις, τὰς παννύχους στάσεις, τὴν ἀφίλον
25 ἐρημίαν, ἣ καὶ αὐτὴ πολλακίς τραχύνειν οἶδε καὶ τὸ ἥθος πικρότερον
τῆς ψυχῆς ποιεῖν· τοσούτοις οὖν ἐκεῖνος στενούμενός τε καὶ σκληρυνό-
μενος, ὅμως οὐδὲν οὐδέποτε σκυθρωπὸς καὶ δύσκολος ὤφθη, ἀλλὰ πολλῶ
πλέον τῶν ἀνέσει καὶ κώμοις καὶ τραπέζαις ἐκάστοτε γαννυμένων,
φαιδρότερος καὶ τοῖς παραβάλλουσι καὶ ξενιζομένοις ἱλαρὸς *οὐχ ἥμισυ *cod. ἱλαρῶς.
30 καὶ εὐτράπεζος τοῖς σωματικοῖς ἅμα καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἐδέσμασι,
πολλάκις καὶ τοῖς πρὸς ἡδονὴν αὐτοῦ ἐστιῶν ἄχρι κόρου, καὶ οὐδὲν ἕτερον
ἢ προσῆν ἢ ἡλιπίετο βρώματος ἢ πορισμοῦ μὴ φειδόμενος. Οὐκ ἔκρινε
γὰρ λίαν ἀσφαλῶς καὶ λελογισμένως· εἰ δὲ Θεὸς ἐν ὅρεσι χόρτον ἐξανατέλ-
λει καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων, εἰ ἐτοιμάζει τῇ γῇ ὑετόν, εἰ
35 τοῖς κτήνεσι καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τροφὴν χορηγεῖ, πῶς ἂν
τοὺς ἀδιαπαύστως αὐτόν, τὸ τοῦ Θεοῦ φάναι Δαυΐδ, ἐπικαλουμένους ἐν
ἀληθείᾳ ἐκτὸς ἐάσῃ προνοίας;

Post verba : δεικνυούσιν ὕστερον, p. 445 C.

23.... πᾶσιν οὖν τὸ γεγονὸς εὐφροσύνης κατέστη πρόξενον Θεῶ, ἀγγέλοις, ἀνθρώποις, ἐνὶ μόνῳ λύπης ἅμα καὶ δέους αἷτιον τῷ δυσμενεῖ πάντων καὶ πολεμίῳ· ἑώρα γὰρ νεόλεκτον στρατιώτην Χριστοῦ καὶ ἀληθῶς ἀξιόμαχον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος ἐνδυσάμενον πανοπλίαν, 5 μάλα τε γενναῖον καὶ ἀνδρικὸν πνέοντα, καὶ θερμότερον ἥδη κατ' ἐκείνου πραττόμενον.

Post verba : αὐτὸν ἐθαυμάζον, p. 448 A.

24.... τῷ δὲ καθάπερ οὐκ ἀρκούντος εἰς χορηγίαν τοῦ προλαβόντος, καὶ ἄλλον ἐπ' αὐτῷ πέμπειν ἐδόκει, καὶ παραχρῆμα πάλιν ἕτερος οὐδὲν 10 εἰς μέγεθος τοῦ προτέρου λειπόμενος, τὰς θαλαττίους διαίτας ἀπολιπών, εἰς γῆν ὡς τάχος ἐξέθορεν, ἅμα μὲν εἰς εὐχαριστίαν καὶ ἔτι κινῶν τοὺς ἐστιωμένους, ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπισπεύδων ἐτοιμασίαν. Ἄρα φαίη ἂν τις τῶν εὐσεβῶν καὶ τὰ τῆς θείας γραφῆς εἰδόντων λείπεσθαι τι τὸ παρὸν τοῦ περὶ τὸν Ἥλιον θαύματος, καὶ τῆς θαυμαστῆς 15 ἐκείνης διὰ κόρακος χορηγίας (1); Οὕτω μὲν οὖν τοῖς μοναχοῖς δῆλον γέγονεν, οἷος ἐκεῖνος, καὶ οὕτως ὠφελήθεντες μᾶλλον ἢ ὠφελήσαντες, ἀπεχώρουν.

25. Ὁ δὲ καθάπερ τῷ σημείῳ τῶν θπλων εἰς τὰς πρώτας τῶν παρατάξεων ἐγγραφεῖς, καὶ μείζονας νῦν ἢ τὸ πρότερον τοὺς ἀγῶνας ὀφείλων, 20 μείζονας (fol. 29, col. 1) δῆλα δὴ καὶ τοὺς πόνους καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀσφάλειαν ἐπεδείκνυτο, νηστεία* προστιθεῖς νηστείαν, καὶ δακρυοὺς δάκρυα, τοῦ ὕπνου τε μᾶλλον καὶ σωματικῆς πάσης ἐκχωρῶν παρακλήσεως, εὐχῇ τε μακροτέρα καὶ θερμότερα καὶ τῇ γαλήνῃ τῆς ἡσυχίας μονιμωτέρα χρώμενος. Δι' ὧν πολλὴν μὲν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ 25 ῥοπὴν ἔσχε, πολλῆς δὲ καὶ τῆς τῶν ἱαμάτων χάριτος, πρὸς δὲ καὶ τῆς τῶν παρελθόντων τε καὶ μελλόντων, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἐνεστώτων μὲν, λανθανόντων δὲ κατετρύφησε γνώσεως. Ἀμέλει καὶ τὴν σκυδικὴν λόγχην (2), ἣ κατὰ πάσης ἐχώρησε τῆς ἡπείρου καὶ μικροῦ πᾶσαν πανωλεθρίαν παρέδωκε, πολλὰς πρότερον προεῖπεν ἡμέραις· οὐ σαφῶς 30 ἐκεῖνος, πῶς γὰρ ἐνδόξου τοῦ πράγματος ὄντος, ὁ τὴν δόξαν ἀκριβῶς ἐκκλίνων, ἀλλὰ παραβολικῶς τε καὶ δι' αἰνίγματος. Καὶ περὶ τούτου ἄλλοις μὲν ἄλλα τῆς μακαρίας γλώττης τὰ προμηνύματα, ἕτεροι δὲ

* prius
νιστεία.

(1) *III Reg.*, XVII, 6. — (2) Bulgaros intellegit, qui anno 915, duce Symeone, Thraciam ac Macedoniam populati sunt. Cfr. *Act. SS.*, Febr. t. II, p. 91, not. d.

τοῦτο ἀκοῦσαί φασιν· Ἑλλάς ἐλαθήσεται, καὶ Πελοπόννησος πολεμηθήσεται. Ἦν δὲ καὶ ἡ τῆς σκηνῆς ἐπιτήδευσις τῷ Θείῳ Λουκᾷ, οὐ φυλακῆς χάριν καὶ ἀποθέσεως περιττῶν τινων καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν, πῶς γὰρ ὥστιν μὴ πλέον ἄλλο τοῦ σώματος ἦν, ἀλλ' εἰς φυλακὴν ἀτεχνῶς καὶ
 5 ἐπίκρυψιν πόνων καὶ καμάτων <καὶ> κρυφίων, καὶ ὧν Θεὸν ἔχειν μόνον ἡβούλετο μάρτυρα. Ὅρυγμα δέ τι μικρὸν (fol. 29, col. 2) ἐπίμηκες ἐν τῇδε τῇ σκηνῇ δράσας, ἐν τούτῳ καθάπερ ἐν τάφῳ τινὶ κατεκλίνεται, τὴν τοῦ θανάτου μνήμην ἄσβεστον ἔχειν ἑαυτῷ μηχανώμενος εἴτα μικρὸν τι τοῦ ὕπνου παραγευόμενος, εὐθύς ἀνεπήδα καὶ τῷ Δαυτῷ συνεψέγε-
 10 γετο· Προέφθασα ἐν ἀωρίᾳ καὶ ἐκέκραξα, καὶ αὐτοῖς· Προέφθασαν οἱ ὀφθαλμοί μου πρὸς ὄρθρον τοῦ μελετᾶν τὰ λόγιά σου.

26. Τὸν δὲ τῆς χρηστότητος ἐκείνου βυθὸν πῶς ἂν τις καὶ διελθοὶ ῥαδίως, καὶν μέτριά τινα ψάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν; Οὐ μόνον γὰρ ἐπ' ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ κτηνῶν ἄχρι καὶ πετεινῶν, ἵνα μὴ καὶ ἐρπετῶν
 15 εἰπῶμι (ἔστι γὰρ καὶ τοιοῦτον ἐκείνου) τὴν εὐεργεσίαν ἐξέτεινε. Δύο γὰρ ὄφεις κατακλείστους θάλπων ἦν καὶ τρέφων ἄχρι πολλοῦ, τὴν ἐντολὴν ἴσως ἀπλοϊκώτερον τὸ τοὺς κακῶς δρωῶντας εὐποιεῖν καὶ μέχρι τῶν τοιούτων ἐκτεῖναι βουλόμενος, καὶν μηδὲν ἐκεῖνος παρ' αὐτῶν ὅλως ὑπέστη κακόν. Πολλάκις μὲν οὖν καὶ τοῖς τοῦ ἀγροῦ στρουθίοις ἐφάνη
 20 διαμεριμνήσας τὸ σιτηρέσιον, οὕτως ἀνὴρ ἐκεῖνος χρηστός, οἰκτεῖρων αἰεὶ καὶ κίχρων.

27. Τῆς οὖν φήμης αὐτοῦ πανταχόσε διαβαινούσης (δῆλον γὰρ ἡ ἀρετὴ τὸν κεκτημένον ποιεῖ, καθάπερ ἡ λαμπὰς τὸν φέροντα, καὶν πολὺ τὸ τοῦ φωτός περιθῆναι σκότος) δύο τινὲς ἀδελφοὶ προσέρχονται τῷ
 25 ὁσίῳ, χρεῖας τινὸς ἐπειγούσης αὐτοὺς ἀναγκαίας. Οἱ ξενίας τε τῆς παρ' αὐτοῦ καὶ ὁμιλίας τρυφήσαντες ἱκανῶς, ὥς γενέσθαι (fol. 29^v, col. 1) σωματικὴν ἅμα καὶ πνευματικὴν τὴν ἐστίαν, εἴτα καὶ δέησιν αὐτῷ προσάγουσι μάλα μὲν θερμὴν, μάλα δὲ φορτικὴν ἐκείνῳ, διὰ τὸ φεύγειν ἐκ παντὸς τὴν ἐπίδειξιν. Εἶχε δὲ οὕτως· Ὁ πατήρ, φασὶν *, ὁ ἡμέτερος
 30 ὥς ἐτελεύτα τὸν βίον, ὅπερ ἦν αὐτῷ χρυσίον κατῴρυξεν ἐν τῇ γῇ, ἄδελγος δὲ ἡμῖν ὁ τόπος καὶ συμβόλῳ μηδενὶ σημαινόμενος· δεόμεθα τοιγαροῦν δῆλον ἡμῖν τοῦτον γενέσθαι διὰ τοῦ φωτός τῆς ἐν σοὶ χάριτος· ὁρᾷς ὅπως ἔχομεν βίου καὶ αὐτῶν οἴμοι τῶν ἀναγκάων σπανίζοντες, ἀλλὰ τὸ χεῖρον ὅτι καὶ πρὸς ἀλλήλους οὐ διαλείπομεν οἱ ἀδελφοὶ δια-
 35 πληκτιζόμενοι καὶ ἄτερος θατέρῳ τὴν κλοπὴν ἐπιγράφοντες. Ἦκουσεν ὁ γενναῖος, καὶ ὥσπερ οὐδ' ἀπολογίας τὸ πρᾶγμα νομίσας ἄξιον διὰ ταπεινοφροσύνης ὑπερβολὴν, ἀπηλλάγη εὐθύς. Ἐκεῖνοι δὲ καὶ οὕτως

* cod. φησί.

πείρας οὐκ ἡμέλουν δευτέρας, ἀλλ' ἐλπίδων ἀγαθῶν ἑαυτοὺς ὑποπλήσαντες καὶ οἰονεὶ τοῦ μέλλοντος μάντις ἀγαθοὶ γινόμενοι, προσίασιν πάλιν. Ὁ δὲ καὶ ἔτι διωθεῖτο, ξένον ἑαυτὸν εἶναι λέγων καὶ οὐμενοῦν οὐδαμῶς χάριτος τοιαύτης ἄξιον. Ὡς δὲ ἐκεῖνοι τὴν προσεδρεῖαν παρέτεινον καὶ ἡ μὴν ἀναχωρεῖν ἤκιστα διετύνοντο, ὅψε γοῦν καὶ ἡ μόλις, ἀλλὰ καὶ τότε σοφῶς, καὶ ὡς ἂν τις ἔδρασε κομιδῇ φεύγων τὸ μὴ ὀφθαῖναι γινώσκειν. Εἰδότες ὑμεῖς, ἔφη, τὸν τόπον ἐν ᾧ τὸ χρυσίον ὁ πατήρ ὑμῶν ἀποθήσκειν (fol. 29^v, col. 2) ἐταμειύσατο, τὸν ὑπὸ τῶνδε φημί καὶ τῶνδε τῶν σημείων ἀπονητὶ φανερούμενον, ἵνα τί κόπους παρέχειν εἰκῇ βούλεσθε; Ταῦτα ἐκεῖνοι ὡς ἤκουσαν, οὐκ ἠπέιθησαν, ἀλλὰ τὸν ὑποδειχθέντα διὰ τῶν σημείων τόπον ὡς τάχος καταλαβόντες καὶ ἀνορύξαντες, ἔργον τὸν λόγον εὗρον, καὶ ὁ θεσσαυρὸς ἐνώπιος ἦν. ὃν καὶ λαβόντες τοῦτον μὲν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς διενείμαντο, τὸ δὲ θαῦμα σχεδὸν ταῖς πάντων διεδώκαν ἀκοαῖς.

28. Οὐδὲ τοῦτο μάταιον εἰς προσθήκην τῶν ἐπωφελῶν καὶ μνήμης 15 ἀξίων τοῦ σοφοῦ διηγήσεων. Τρεῖς παρ' αὐτὸν ἐκ τινος κώμης ἀφικνοῦνται γυναῖκες, τοῦ σοφιστοῦ τῆς κακίας, οἶμαι, τοῦτο δραματουργήσαντος, καὶ ὡς ὁπλῳ παλαιῷ χρησαμένου ταύταις κατὰ τῆς δικαίας ψυχῆς, πρόφασιν μὲν εὐλαβείας, τὸ δ' ὅλον ἀπάτης καὶ ἀπωλείας εἰς τέλος εἴληφεν ὁ σκοπός. Αὗται τοιγαροῦν προκυλιόμεναι τῶν ἐκείνου 20 ποδῶν. Οἴκτειρον ἡμᾶς, οἴκτειρον, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ἐν συντριβῇ πνεύματος, ἔλεγον, καὶ τὸν στεναγμὸν τῆς ἡμῶν καρδίας καὶ τὸ βῆρος τῆς συνεχούσης θλίψεως μὴ παρόψῃ πῦρ γὰρ ἐγκάρδιον, πῦρ ἀφανὲς τὸ φλέγον ἡμᾶς, καὶ πείθον ἀνακαλύψαι τὰ ἡμαρτημένα πρὸς σὲ καὶ συγγνώμης φιλανθρωπῶς ἐπιτυχεῖν. Πρὸς ταῦτα ὁ μὲν ἀνένευε καὶ 25 ἀναχωρεῖν ἐκέλευε ταύταις, μὴ μέτρου εἶναι τοῦ τοιοῦδε λέγων, μηδ' ὅλως αὐτάς προσέειπαι (fol. 30, col. 1). Αἱ δὲ ταῖς οἰμωγαῖς οἰμωγὰς καὶ τοῖς δάκρυσι προστιθεῖσαι δάκρυα. Μὴ ὑπερόψῃ, ἔλεγον, μὴ ἀπώσῃ, μηδ' ἀποστρέψῃς τεταπεινωμένας ἡμᾶς καὶ κατησχυμμένας, μνήσθητι ὅτι προφητικὸν ἐπίταγμα θριαμβεύειν τὰ τῆς αἰσχύνης ἔργα καὶ δικαιουῖσθαι, 30 καθὼς ἀκούομεν καὶ ἐπὶ τούτῳ πάντως κεκίνηκεν ἡμᾶς ὁ σωθῆναι πάντας θέλων Θεός, ἵνα καρπὸν δικαιοσύνης τὴν ἡμῶν προξενήσῃ σοι σωτηρίαν. Ὡς δέ, ἐκείνου πάλιν ἀνανεύοντος, θερμότεραν αἱ γυναῖκες προσήγον τὴν ἔνστασιν, ὑπολαβὼν ὁ ἅγιος μὴ καὶ ἐπὶ πολὺ οὕτως ἀντιπίπτων ἀμβλύνη ταύταις τὸ περὶ τὸ καλὸν πρόθυμον, πείθεται 35 μόλις, καὶ τὴν τῶν κρυφίων ἐξαγόρευσιν δέχεται. Εἶτα καὶ ἐπιτρέπει ταύταις διακονησαμέναις ἀλλήλαις, κοινωνῆσαι τροφῆς καὶ οἰκαδὲ τὸ

τάχος ἐπανελθεῖν. Ὅθεν ἡ μὲν ἐπὶ τὴν πηγὴν, ἡ δ' ἐπὶ τὸν κῆπον, ἐπὶ δὲ τὸ μαγειρεῖον ἡ τρίτη κατέσπευσε, καὶ ὀλίγα τῶν λαχάνων ἐψήσασαι καὶ φαγοῦσαι, εἰδ' οὕτως ἐντυχοῦσαι τῷ μακαρίῳ καὶ ἄφесιν μὲν ὑπὲρ τῶν φθασάντων, ἀσφάλειαν δὲ λαβοῦσαι καὶ πρὸς τὸ μέλλον, ἀπώχοντο.

5 29. Τὰ δὲ βέλη μετὰ τὴν αὐτῶν ἀναχώρησιν ὁ τοξεύων ἐν σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ εὐθὺς ἔπεμπε καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχάζοντα τὸν γενναῖον λογισμοῖς ἔβαλλε καὶ τὸν τῆς σαρκὸς ἐπήγειρεν αὐτῷ πολέμον*. Ὅ δὲ τὸν ἄρχοντα τῆς (fol. 30, col. 2) ἐφόδου μὴ ἀγνοῶν, τοῖς ὅπλοις καλῶς ἐφράττετο καὶ πρὸς αὐτὸν ἵστατο ὅπλοις ἐκείνοις, οἷς ὁ Θεῖος
10 ἀπόστολος τὸν Χριστοῦ στρατιώτην οἶδεν ὀπλίξειν, καὶ οὕτως ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις πυκτεύσας εὐχῇ καὶ δακρύων ὄμβροις τὸ πῦρ σβέννυσι τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ πολέμου καθαρώς ῥύεται. Ῥύεται δὲ οὕτως ἄγγελον ἐδόκει ὄναρ ὄραν ἐν σχήματι νεανίσκου καὶ τὸ ἄγκιστρον ἐν χερσὶν ἦν, ὅπερ διὰ τοῦ στόματος εἰς τὰ ἔγκατα τῷ Λουκᾷ καθῆναι καὶ
15 μέλος τι ἐκεῖθεν ἐλκύσαι σαρκῶδες, ᾧ τὸ σαρκικὸν ἐδηλοῦτο ἰσως πάθος, εἶτα διακελευσάμενον θαρρεῖν αὐτῷ ἀπαλλάττεσθαι.

* ita Vatic.,
πολέμιον
Vallie.

30. Ἄξιον καὶ τοῦτο φιλοθεῶν ἀκοῶν τὸ διήγημα ἡ ἀνωτέρω μνή-
μης τυχοῦσα τοῦ Θεοῦ Λουκᾷ ταῖς ἀληθείαις αὐτάδελφος, οὐδὲ γὰρ αἷματι μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγματι καὶ τοῖς τρόποις ἐβεβαίον τὸ συγγε-
21 νές, αὕτη συνήθως ἔχουσα παραβάλλειν αὐτῷ καὶ συμπαραμένειν καὶ ὑπουργεῖν, εὐρέθη μετὰ τινῶν ποτε καὶ ἄλλων τὸ τοῦ κυμίνου λήϊον ἐκκαθαίρουσα καὶ τὰς ἐν αὐτῷ βοτάνας, ὥστε μὴ πρὸς αὕξιν ἐπιδοῦναι τιλλουσα.

Post verba : ἐπαγγειλάμενον τὴν μετάνοιαν, p. 449 B.

25 32. Ἐτερός τις ἐπιτήδευμα ναύκληρος, ὄνομα δὲ Δημήτριος, συνή-
θης ὢν τῷ ἁγίῳ καὶ πολλάκις πρὸς αὐτὸν φοιτῶν ἡμέρας τε οὐκ ὀλίγας συνδιάγων, ἅτε καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ὠφελείας οὐ μικρᾶς ἀπολαύων, τοῦτο μὲν ἀπὸ τῶν λόγων, τοῦτο δὲ καὶ ἀπ' αὐτῆς δηλαδὴ τῆς ἐντεύξεως καὶ τῶν εὐχρηστων ἡθῶν, πολὺ τὸ πρὸς αὐτὸν ἐκτήσατο φίλτρον, καὶ
30 θέρμην ἀκριβοῦς πίστεως. Πλὴν ἐλάνθανε τοῦτον ἡ σύνοικος τῷ ἁγίῳ τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος δύναμις ὅθεν καὶ πέπονθέ τι τοιοῦτον ἀνθρώ-
πινον μὲν, οὐ πάνυ δὲ καθαρεῦον αἰτίας. Διέτριβέ ποτε σὺν τῷ πλοίῳ τοῖς περὶ τὸν θεῖον Λουκᾷ μέρεσι καὶ πρὸς ἰχθύων ἄγρην ἀπησχολεῖτο ἡ μέλλων δὲ πρὸς τὸν ἅγιον ἀπιέναι, οὐ κεναῖς χερσὶν ἡβούλετο, ἀλλὰ καὶ
35 τι φέρων ἀπὸ τῆς ἄγρας, οὐ χρείας ἔργον, ὅσον ὑπόδειγμα προαιρέσεως. Ὅ μὲν οὖν σκοπὸς τοιοῦτος ἔπει δὲ σὺν (fol. 31, col. 2) τοῖς ναύταις

πολλά κεκοπιακῶς ἀλώσιμον εἶχεν οὐδέν, ὅψε καὶ μόλις εἰς νοῦν αὐτῷ ἔπεισιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου καθεῖναι τὸ ἄγκιστρον· καὶ οὕτω δράσαν-
 τος, ἰχθύς αὐτίκα τῶν πάνυ μεγίστων, ὥσπερ ἐπαγομένου τινὸς αὐτὸν
 καὶ παρακαλοῦντος, ἐν ὁρμῇ ταχίστη τῷ δελέατί τε προσέρχεται καὶ
 τῷ ἄγκιστρῳ περιπίρεται καὶ ἀσφαλῶς ἀνέλκεται. Τοῦτον ἰδὼν ὁ 5
 ναύκληρος, καὶ μᾶλλον ἄλους τῷ θαύματι, ὅτι καὶ μὴ παρὼν ὁ μέγας,
 ὀνόματι μόνον ἐνεργὸς γίνεται καὶ παρ' ἐλπίδα θαυματουργεῖ, δευτέρας
 πάλιν εἶχετο πείρας καὶ τὸ ἄγκιστρον ὁμοίως καθείς ἰχθύν ἀνιμάται
 πόνου μὲν ἐκτὸς ὡς τὸ πρότερον, πλὴν ἐκείνου τῷ μεγέθει λειπόμενον.
 Ἐνταῦθα ὁ τοῦ φθόνου πατὴρ ὁρᾷ τι καὶ περὶ αὐτὸν οὐδὲν τοῦ Καὶν ἀνό- 10
 μοιον καὶ πηροῖ τῆς πίστεως αὐτῷ τὴν αὐγὴν καὶ τὸ καθαρὸν ἀθλίως
 τῆς προαιρέσεως ὑποφθείρει, πείσας τὸν ὀρθῶς προσενηκόντα μὴ καὶ
 ὀρθῶς διελεῖν, ἀλλὰ τὸν μεῖζω μὲν τῶν ἰχθύων ἑαυτῷ ταμιεύασθαι,
 τὸν δὲ ἐλάττω προσενηκεῖν. Ὁ δὲ δέχεται μὲν καὶ φανερῶς ἀποδέχεται
 τὸν οὐδὲν εἰδὸτα ὑποκρινάμενος· ἵνα δὲ μὴ καὶ δόξας λαθεῖν διαμείνοι 15
 οὕτω νοσῶν τὴν συνειδήσιν καὶ οὐκ εὐδιακρίτως τὰ γε πρὸς Θεὸν διακεί-
 μενος (εὐδηλον γὰρ ὅτι ἐκείνῳ προσφέρων Θεῷ πάντως χαρίζεσθαι
 ᾤετο), φησὶ οὕτως ἡπίως καὶ γαληνῶς· Ὅτου χάριν οἱ ἄνθρωποι τοῖς
 ἁμαρτήμασιν (fol. 31^v, col. 1) ἐκόντες ἑαυτοὺς ὑποβάλλομεν, καὶ
 Θεὸν ἀλόγιστα παροργίζομεν, ὥσπερ ὁ Καὶν ἐκεῖνος, Ἀνανίας τε καὶ ἡ 20
 τούτου σύζυγος ὕστερον, ὁ μὲν οἰκίαν ἀπόλαυσιν Θεοῦ προτιμήσας, οἱ δὲ
 τὰ αὐτῷ καθιερωθέντα κλέψαντες; Τοιοῦτον δὴ τάχα καὶ περὶ τὸν ἰχθύν
 τοῦτον γέγονε καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀλόντα, οὐχὶ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον, ἀλλὰ
 τῆς ἀνθρωπίνης θεραπείας προτιμηθείσης. Ἐκ τούτου συνεῖς ὁ ναύκλη-
 ρος μετάνοιαν ἐπαινετὴν ἐπιφύγου κρίσεως ἀντεισφέρει, καὶ πεσὼν ἐπ' 25
 ὄψιν ἤτεῖτο συγγνώμην, μὴ τοῦ λοιποῦ τοιοῦτῳ περιπεσεῖν ὑποσχό-
 μενος. Αὐτὸς μὲν οὖν ἀσμένως ἐπιτυχῶν τῆς ἀφέσεως οἶκαδε ἐπανήκει.

33. Ὁ δὲ τῷ πατρὶ συνὼν ἀδελφὸς (βούλεται γὰρ ὁ λόγος συνάψαι
 τῷ θαύματι, καὶ ἕτερον τι ἀκολούθημα, ἥτοι οὐδὲ αὐτὸ ἄχαρι) ὁ τοῖνον
 συνὼν αὐτῷ ἀδελφὸς τὸν ἰχθύν ἐψήσας, προσῆγεν ὡς τι κατασύμιον 30
 αὐτῷ καὶ κεχαρισμένον. Ἀλλ' ὁ εἰδὼς ἄνωθεν οἷς ἡδεταὶ μᾶλλον ἐκεῖ-
 νος, καὶ ὅτι τρωπὴ τῷ μεγάλῳ ἢ τοῦ πλησίον ἀληθῶς θεραπεία,
 καθάπερ ἐξ ἀποστολῆς καὶ κλεύσματός τινος τῶν συνήθων προσελθεῖν
 αὐτῷ παρασκευάζει. Οὓς ἰδὼν ἐκεῖνος· Ὁ ἰχθύς οὗτος, πρὸς τὸν ἀδελφὸν
 ἔφη, τούτοις ἀπεστάλη παρὰ Θεοῦ· οὐ γὰρ ἔμοι γε, τούτοις οὖν καὶ 35
 παρατεθήτω. Οὐ δὴ καὶ γενομένου, οἱ μὲν τοῦ ὄψου ἀπέλαυνον, ὁ δὲ τῇ
 πρὸς αὐτοὺς ἀγάπῃ τρεφόμενος ἦν (fol. 31^v, col. 2).

34. Τά μὲν οὖν πρὸ τῆς τοῦ ἔθνους ἐπιδρομῆς τοῦ Θεοῦ Λουκᾶ ταῦτά ἐστι, μᾶλλον δὲ τῶν ἐκείνου ὀλίγα, τὰ δὲ μετὰ τὴν φυγὴν τε καὶ ξενιτείαν ὁ λόγος ἤδη δηλώσει.

Post verba : ἀλλ' εὐθὺς ἀπέστη, p. 452 A.

5 35. .... καὶ τοῦτο λίαν ἐπαινετῶς καὶ πεπαιδευμένως· ἐγίνωσκε γὰρ ὅπως εὐπλαστον ἢ νεότης καὶ ἀπαλὸν διαστραφῆναί τε καὶ κακίαν μεταμαθεῖν εὐχερέστατον, καὶ διὰ τοῦτο ἔνδοιαν μᾶλλον ἔχειν εἴλετο παιδείας καὶ μαθημάτων ἢ πλουτῆσαι κακῶς μοχθηρίαν.

Post verba : τὸ ἐκστῆναί τινι, δουλείας, p. 452 B.

10 36. .... Τοιγαροῦν οὐ διελίπε ξυλοφορῶν ἐκεῖνος, ὕδροφορῶν, μαγειρείου καὶ τραπέζης ἐπιμελούμενος, δίκτυα καταρτίζων, ἀλείας μεταποιούμενος, καὶ τοῦτο ποιοῦντα οὐχ εἶδε χρόνος, οὐδὲ δῦο, οὐδὲ μόνον τρεῖς, ἀλλ' ἐπὶ δέκατον διέμεινεν ἔτος, τὴν καλὴν ταύτην ταπείνωσιν τοῦ Χριστοῦ ζηλῶν. τοῦ μὴ διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι μᾶλλον
15 ἐληλυθότος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω πρὸς αὐτὸν ὑποταγῆς ἔχων, τοσαύτην εἶχε καὶ τὴν εὐνοίαν καὶ τὸ ἐκ ψυχῆς φίλτρον, ὥς παιδὸς ὑπερβάλλειν γνησίου πρὸς γεγεννηχότα στοργήν.

Post verba : εἶχε βαρεῖα, p. 460 A.

44. .... καὶ πρηνὴς ἔκειτο καὶ τὴν ψυχὴν ἀπελέγετο. Συνελθόντες
20 οὖν ὅσον φαιδρὸν καὶ διαφέρον τῆς πόλεως, παρακαλεῖν ἐπειρῶντο, καὶ λόγοις κατῆδον τῆς ἀθυμίας, καὶ Θεοῦ μνήμην εἰσῆγον, ὅς πόρον πολ-
λάκις ἐν ἀπόροις οἶδεν εὐρίσκειν, καὶ οὕτως ἀποψύχοντα καὶ ὑπορρέοντα δεινῶς ὑπὸ πολλῆς τῆς λύπης ἀναγαγεῖν ἔσπευδον, ὧν τις ὑπὸ Θεοῦ
τάχα κεινημένος, ἀναστὰς εἰς μέσους· Τοῦτο παρ' οὐδενὸς ἂν λυθεῖν
25 ἢ παρὰ μόνου, ἔφη, τοῦ μοναχοῦ Λουκᾶ, ὅς καὶ πολλοῖς σημείοις τὸ καθ' ἡμᾶς διαλάμπει, καὶ πολλὰ δι' αὐτοῦ τῶν παραδόξων δείκνυσιν ὁ Θεός. Συνεμαρτύρει τῷ λόγῳ καὶ πᾶς ὅστις καὶ ἰσχὺν ἔχειν ἀπὸ τῆς ἀληθείας διωμολόγουν, καὶ τὸν ἅγιον διὰ πολλῆς ἡγὸν τῆς εὐφημίας.

45. Ἐντεῦθεν χρῆσται τὸν ἄνδρα διεσέρμαινον ἐλπίδες καὶ οἰονεῖ
30 ψυχουῖσθαι καὶ ὑποζῆν ἤρχετο. Πέμπει τοιγαροῦν ὡς τὸν Θεῖον Λουκᾶν τοὺς διαπρεσβευσομένους καὶ τὴν αὐτοῦ αἰτησομένους ἄφιξιν· Μιμησai, λέγων, τὸν σωτηρίας χάριν ἀνθρώπων ἐξ οὐρανοῦ κατελθεῖν εἰς γῆν μὴ ἀπανηράμενον καὶ δὸς τῇ πόλει σαυτὸν πρὸς βραχὺ τοὺς πολλῇ ἀπορίᾳ συνεχομένους ἐπισκεψόμενον. Τῶν ἐκπεμφθέντων οὖν ἤδη καταλαβόν-

των, εἰρηκότες τε τῆς ὁδοῦ τὴν (fol. 18^v, col. 1) αἰτίαν καὶ τοῦ ἁγίου πάνυ θερμῶς δεομένων μὴ ἀνανεῦσαι περὶ τὴν αἴτησιν, ἐβούλετο μὲν μὴ ὑπακούειν; οὐκ ὄκνου χάριν ἢ τῆς κατ' ὁδοιπορίαν ταλαιπωρίας (ποῦ γὰρ ἐκείνῃ ταῦτα λόγου καὶ φροντίδος ἄξια, ὅταν ἡ τοῦ πόνου ὑπόθεσις ὠφέλειά τις ἀνθρώπου καὶ μετρία ᾖ;) ἀλλὰ τὴν κενὴν δόξαν ἀποποιού- 5 μενος. Ἦδει γὰρ ὅτι μὴ λάθοι αὐτὸν ὁ τὴν κλοπὴν εἰργασάμενος*, ἀλλὰ τοῖς ἔνδον αὐτοῦ ἀλώσεται ὀφθαλμοῖς ῥῆσιν ἢ ἐκείνῃ τὸ χρυσίον ἐάλω. Διὰ τοῦτο γοῦν ἐβούλετο μὲν παραιτεῖσθαι τὴν πρὸς τὸν καλοῦντα πορείαν, ὅμως δ' εἵξας τῇ δεήσει, τῇ ἄνωθεν δὲ μᾶλλον εἰπεῖν ἐπινεύσει, τοῖς πρεσβευταῖς συνέρχεται. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἴσω οἴκων γεγονόσιν, ἀπάν- 10 τήσας ὁ βασιλικὸς καὶ ἦν προσῆκεν ἀπονεύμας τιμὴν, ἱκανῶς τε ἀπολογησάμενος ὅτι μὴ μᾶλλον αὐτὸς ἀφίκετο πρὸς τὸν ἅγιον καὶ τούτου τὸ σφοδρὸν τῆς λύπης αἰτιασάμενος, εἶτα καὶ τὴν συμφορὰν ἐξηγεῖται καὶ τὴν κλοπὴν αὐτῷ τῶν χρημάτων σαφῇ παρίστησιν.

46. Ὁ δὲ θεῖος ἀνὴρ οἶονεῖ προλαΐνων αὐτοῦ τὸ λυπούμενον τῆς 15 ψυχῆς καὶ σπέρματα ἡδὴ καὶ ἀρχὰς εὐφροσύνης καταβαλλόμενος. Ἀλλὰ τό γε νῦν, ἔφη, τῇ γαστρὶ τὸ χρέος ἀποπληρώσωμεν, τρυφήσωμέν τε καὶ ἀλλήλοις συνευφρανθῶμεν. δυνατὸς δὲ ὁ ποτήσας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως, καὶ ποτήριον εὐφροσύνης φιλανθρώπως κεράσαι. Δέχεται τὸν λόγον ὁ βασιλικὸς ἡδέως, καὶ ὁ μὲν τοῖς παισὶν ἐπέτρεπεν, οἱ δ' 20 εὐθὺς τράπεζαν αὐτῷ ἡτοίμασαν, τὸ (fol. 18^v, col. 2) τοῦ θεοῦ φάναι Δαυὶδ ἐξ ἐναντίας τοῦ θλίβοντος αὐτὸν..... Ὅρα τοιγαροῦν ὅσα συνέδραμεν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ θαύματι. ὁ ἀθυμῶν ἀνείσθη, τοῦ αἰτίου τῆς λύπης ἀνασωθέντος, ὁ νοσῶν ἀδὴλως ὠδηγήθη πρὸς θεραπείαν, τὸ 25 (fol. 19, col. 1) τοῦ σκότους ἔργον ἡλέγχθη, ἐκκοπὴν παρέχον τῇ 28 προόδῳ τῆς ἁμαρτίας, ὁ κακοῦ παντὸς αἴτιος ἡσυχύνθη καὶ Χριστὸς διὰ τοῦ οἰκείου δηλαδὴ θεράποντος ἐδοξάσθη. Ὑπέστρεφε τοίνυν ὁ θεῖος Λουκᾶς, τῶν μὲν ἀνθρώπων ἐπαίνων, οὐδὲν ὅλως μεταποιούμενος, πρὸς δὲ τὸν Θεόν. Παρὰ σοῦ, λέγων, ὁ ἔπαινός μου τοῖς ἀδελοῖς τῆς ψυχῆς 30 χεῖλεσιν.

47. Ἀφικομένου ποτὲ τοῦ μεγάλου πρὸς τὸν θεοφιλῆ Ἀντώνιον, ὃς τοῦ πρὸ τῆς πόλεως Θηβῶν σεμνεῖου προεστικῶς, (εἰώθει γὰρ οὗτος ὁ θεῖος ἀνὴρ ἀνδράσι παραβάλλειν Θεοῦ φόβῳ κατηρτισμένοις), συνέβη τινὸς υἱὸν οὐ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ τῶν τὰ πρῶτα κομιδῇ φερόντων τῆς πόλεως νόσῳ περιπεσεῖν. Ἡ δὲ νόσος ὡς χαλεπὴ, θανάτου τε οὐ μακρὰν 35 οὔσα καὶ οὐδεμίαν ἐλπίδα τῆς ἀνακλήσεως ἔχουσα. Πάντων οὖν παρακαθημένων αὐτῷ φίλων, συγγενῶν, οἰκείων καὶ δεινῶς τὴν καρδίαν

* *Vatic.*
εἰργασμένος.

*ita Vatic.,
ἐκχυλίστο
Valliscell.
*ita Vatic.,
om. Vallisc.

ἤδη βαθείας οὔσης, εὐρίσκουσι τὸν νοσοῦντα φωνῆς ἀποροῦντα πάσης, ἤδη δὲ καὶ αἰσθήσεως, τὰς μὲν ἐν αὐτῷ ζωτικὰς δυνάμεις ἀποκαμύουσας, μόνῃ δὲ τῷ ἄσθματι τὸ νεκρὸν εἶναι μὴ πιστευόμενον. Οἱ μὲν οὖν παρόντες ἡρέμα καὶ ἡσυχῇ τὸ δάκρυον ἔσταζον, μόνον δὲ τὸν αὐτοῦ πατέρα ἐγγύς που τῆς κλίνης παρακαθίσαντι τῷ ἀγίῳ· Εὐξαί, τίμιε 5 πάτερ, εἰπεῖν, ὑπὲρ τοῦ σοῦ δούλου καὶ ἡμῶν υἱοῦ· ποιήσον μετ' αὐτοῦ σημεῖον εἰς ἀγαθόν, ἵδοιμι τοῦτον ὡς ἐγὼ τε ὁ ἄθλιος πατὴρ βούλομαι, καὶ αἱ σαὶ πρὸς Θεὸν εὐχαὶ δύνανται. Ἐκείνου δὲ ἀνανεύοντος καὶ μηδὲν αὐτῷ (fol. 19^v, col. 2) κοινὸν εἶναι καὶ τοιούτοις θαύμασι λέγοντος, ὁ πατὴρ πάλιν ἰκέτευε, προσέπιπτεν, ἡντιβόλει τὸν μοναχὸν Ἀντώνιον 10 οἶονεῖ συνεφαπτόμενον αὐτῷ τῆς δεήσεως ἔχων καὶ τὴν εὐχὴν ἐπισπεύδοντα. Μόλις οὖν πεισθεὶς ἐξανέστη καὶ τὰς χεῖρας ὑψοῦ διάρας, εἰς ἀκοὰς ἠΰξατο πάντων. Εἶτα μετὰ τὴν εὐχὴν ἀπήεσαν, καὶ τότε μὲν ἀμφοτέρους ἡ μονὴ ἔσχεν. Ἐωθεν δὲ ἀναστὰς ὁ μέγας εὐδὺ τοῦ ὄρους ἐχώρει, τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν ὄλῳ ποδὶ διαφεύγων· ἦδει γὰρ τὸ 15 μέλλον ἐκ τῆς εὐχῆς ἔσεσθαι. Ὁ τοίνυν χρηστὸς Ἀντώνιος ἐθέλων μαθεῖν εἴ τι τῆς τοῦ ἀγίου εὐχῆς ὁ νοσῶν ἀπώνατο, πέμπει πεισόμενος τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκίας, καὶ ὁ πεμφθεὶς ἐπανήει λέγων ἐκεῖνα, ἃ καὶ λέγειν φρικτὸν καὶ σιωπᾶν ἄγαν φθονερὸν καὶ κακότηδες, τὸν πρὸ μικροῦ σχεδὸν ἐν νεκροῖς λογισθέντα καὶ το ζῆν ἤδη ἀμφισβητήσιμον, ἔφιππον 20 ἄρτι προελθεῖν τοῦ οἴκου καὶ πρὸς τὸ βαλανεῖον ἐρρωμένον οἷχεσθαι.

49. Τοὺς ἐωθινοὺς ὕμνους ἅμα τοῖς συνοῦσιν ἀδελφοῖς ὁ μέγας ἄδων ποτὲ καὶ ἤδη πρὸς τῷ τέλει γενόμενος, τῷ τῆς τραπέζης ἐπιμελητῇ μοναχῷ· Σοὶ * δὲ, ὦ τέκνον, φησὶν, ἐπιμελὲς γενέσθω μικρὸν τι ἐδεῶμα εὐτρεπίσαι τοῖς ἐρχομένοις ὡς ἡμᾶς ἀδελφοῖς, ὥστε καὶ βραχὺ τι 25 ἀνεθῆναι τὸν κόπον αὐτοῖς. Ὡχeto οὖν ἐκεῖνος, καὶ ἀνθρακιὰν ποιήσας, εἶτα διηπορεῖτο τί ποτε ἄρα ὁ τοῦ ὁσίου βούλεται λόγος· Ποῦ γὰρ ὁ (fol. 20, col. 1) προσαγγείλας, φησί, καὶ πόθεν ὁρμηθεὶς ἐλήλυθεν; Ὅποιοι δὲ καὶ οἱ φοιτῶντες, συνήθεις ἢ γνώριμοι. Οὕτως ἀπορηθεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν ἅγιον· Καὶ ὅτου χάριν, φησί, κεκέλευσμαι τράπεζαν 30 ἐτοιμάσαι, μηδενὸς ὄντος, ᾧ τὰ πρὸς ἐστίασιν ἐτοιμάσομεν; Τίνες γὰρ οὗτοι, καὶ τίς ὁ περὶ αὐτῶν προσαγγείλας; Οὕτως ἐκεῖνος ἀνθρωπίνως τάχα περὶ τοῦ χρεῖττονος ἢ κατὰ ἀνθρωπινὸν λογιζόμενος. Ὁ μέντοι Θεὸς ἀνὴρ πλάσματι ἀγνοίας τὸ πρόβλημα διαλύων· Ἀλλὰ σύγγνωθι, ἔφη, τέκνον· ἔοικε γὰρ ὅτι πλανηθέντες ὑπὸ δαιμόνων εἰρήκαμεν, ὥστε 35 παρασκευῆς φροντιστέον οὐδεμιᾶς. Οὕτως ἀκούσας ἡμέλει ὁ μοναχός. Ἦδη δὲ τῆς ἡμέρας περὶ αὐγὰς οὔσης, φθάνουσι μετ' ὀλίγον καὶ οἱ πρὸς

* *cod.* σὺ.

τὸν μέγαν φοιτῶντες, ὧν αὐτὸς καὶ προειρήκει τὴν ἄφιξιν. Τούτους ἐπεὶ ὁ μοναχὸς ἐθεάσατο, ἀπιστίαν μὲν ἑαυτοῦ κατέγνω, ἡγάσθη δὲ τὸν πατέρα τῆς διοράσεως, πλὴν καὶ οὕτως οὐκ ἀπέσχετο πείρας, ὥστε δὴ καὶ μαθεῖν περὶ ὧν ἀμφίβολος ἦν. Προσελθὼν τοίνυν παρ' αὐτῶν
 5 ἐμάνθανε τῶν πεφοιτηκόντων τίνες τε εἶεν καὶ ὅθεν ἦκοιεν καὶ ὅπως καὶ δι' ἣν ἄρα παρέβαλον τὴν αἰτίαν καὶ ὡς οὔτε ἄλλοτέ ποτε πρὸς ὅψιν ἔλθοιεν τῷ ἁγίῳ οὔτε τὴν ἑαυτῶν ἄφιξιν νῦν ἐφθάκασι προμηνύσαι. Ὡς δὲ καὶ ἐφήσας τὰ ἐδέσματα παρετίθει, ὅπερ ἐκεῖνος ἔδρασε κατὰ τὸ λανθάνον, τοῦτο τὸν μέγαν διέλαθεν οὐδαμῶς, μέρος (fol. 20, col. 2)
 10 τι τοῦ ὅψου ὑποκρατήσας καὶ ἑαυτῷ πρὸς βρώσιν ταμιεύσάμενος. Ἐκεῖνον μὲν αὐτίκα ὕδωρ ἀντλήσοντα παραπέμπει, αὐτὸς δὲ ἀναστὰς καὶ τῆς χύτρας λαβόμενος, ὄλην κατακενοῖ τοῦ πίνακος. Οἱ μὲν οὖν ἐστιώμενοι μετὰ τὸ φαγεῖν ἀπήεσαν· ἐπανελθὼν δὲ ὁ μοναχὸς καὶ τροφῇ χρῆσασθαι βουληθεῖς, ἐπεὶ μὴ εὔρεν ὃ ἔφθασε ταμιεύσασθαι, πολλὸς ἦν ἀλύων
 15 καὶ θρασυνόμενος. Καὶ τοῦ πατρὸς ὡς σφόδρα ἠδίκημένος καταβοῶν· Καὶ τί δαί; Οὐκ ἄξιός εἰμι καὶ αὐτὸς φάσκων ἐπίσης τοῖς ξένοις προνοίας; Εἰ δὲ καὶ μὴ αὐτὸς ὅψου δέη, φησὶν, ἡμᾶς δεομένους ἔτου χάριν ἀποστερεῖς; Πρὸς δὲ ὃν ὁ ἅγιος ἠπίως ἄρα καὶ προσηνῶς· Εὐφημεῖν, ἀδελφέ, δέον καὶ τροφῆς μετέχειν ὡς χυρὸς καὶ πρότερον. Ἐκεῖνο γάρ, ἔφη, τὸ
 20 ὅψον τοῖς ἐνταῦθα πεφοιτηκόσιν, οὐχ ἡμῖν, ἡτοίμασεν ὁ Θεός· πάντως δὲ οὐκ ἀδύνατος, εἰ συμφέρον οἶδε, καὶ ἡμᾶς τρυφῆς ἐδέσμασι διαθρέψαι. Οὕτως ἀκούσαντα τὸν ἀδελφὸν μετάνοια τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντων εἰσῆει· γόνυ τοιγαροῦν κλίνας, συγγνώμην εὐθὺς ἡτεῖτό τε * καὶ ἐλάμβανε.

* Vallie.
 ἥτει τότε,
 Vatic.
 αἶται τότε.

25 *Post verba* : ἡγάλλετο τὴν ψυχὴν, p. 461 A.

51. .... Ἐν τούτῳ φασὶ συνενεχθῆναί τι τοιοῦτον, ὃ λήθης ἐστὶν οὐδαμῶς ἄξιον *. Πλοῖον προσωρμίσθη ποτὲ τῷ τοῦ Καλαμίου τοῦδε λιμένι, οὐπερ ἐξελθόντες οἱ ναῦται καθ' ὕδατος ἀντλησιν προσέρχονται καὶ τῇ τοῦ μεγάλου καλύβῃ (fol. 20^v, col. 2). Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἔτυχε
 30 μὴ παρών, τὸν μύλωνά ὃν πρὸς ἀναγκαίας ἐκέχρητο χρείας, ὃν καὶ χειρόμυλον εἰθισμένον καλεῖν, λαβόντες ἀπήεσαν. Εἴτα μετ' ὀλίγον ἐπανελθόντα τὸν ἅγιον καὶ αἰσθόμενον κατὰ πόδας χωρεῖν ἐκείνους μεταδιώκοντα. Ἐπεὶ δὲ καὶ κατελάμβανε, τὸ ἀφαιρεθὲν ἀπαιτεῖν, αὐτῶν δὲ μηδὲν δράσαι τοιοῦτον ἰσχυρῶς διατεινομένων, ὁ μέγας· Καὶ εἰ
 35 μηδέν, ἔφη, συνοῖδατε, ἀλλ' ὑμεῖς μὲν καλῶς ἄπιτε, ὁ Θεὸς δὲ τὸν ὑπελόμενον, ὡς αὐτῷ δοκοῦν, μετελεύσεται. Οὕτως εἰπόντος, ὀλίγον ἦν

* Vatic.
 τοιοῦτ. οὐ
 λήθης ἄξ.

τὸ ἀπὸ τοῦ λόγου, καὶ ἡ θεία δίκη, καίτοι μέλλειν ὡς τὰ πολλὰ εἰωθυῖα, ὁξύτερον ἄρτι μετῇ, καὶ ὁ τὴν μύλην ὑφελόμενος πεσὼν εἰς γῆν νεκρὸς ἔκειτο, χαλεπὸν κλοπῆς ἐπιτίμιον τὸν θάνατον ὑποσχών, ἵνα καὶ χεῖρες αἱ πρὸς τὸ κακουργεῖν πρόχειροι συσταλῶσι καὶ οἱ θρασέως καταφρονοῦντες ἐπιεικείας, μάθωσιν ὅτι καρπὸς ἐστὶ τῷ δικαίῳ καὶ ὅτι ἔστιν ὁ Θεὸς κρίνων αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ. Τὸν μέντοι θεῖον Λουκᾶν λύπη μετῇ πολλή καὶ συγχναὶ διήλθον ἡμέραι σκυθρωπάζοντα τοῦτον καὶ ὀδυρόμενον ἔχουσαι τὸν πικρὸν ἐκείνου καὶ μετανοίας χωρὶς θάνατον.

Post verba : εἰς τὸ μέλλον ἐταμειύσατο, p. 464 A.

54. Ἡ τοῦ μακαρίτου Λουκᾶ ἀδελφή, ἥς καὶ πρότερον ὁ λόγος ἐμνή- 10
σθη, ταλαιπωροῦντι καὶ πονουμένῳ περὶ τὸ λεχθῆν νησίον τῷ ἀδελφῷ
ἄρτους προσφέρει, οὓς ἐκεῖνος λαβὼν, τῆς μὲν προθέσεως αὐτὴν ἀποδέ-
χεται· Οὐδένα δὲ τούτων, φησὶν, αὐτὸς ἔδομαι ὅτι μὴδὲ πρὸς ἐμὴν,
ἀλλὰ πρὸς ἐτέρων αὐτοὺς χρεῖαν ἡτοίμακεν ὁ Θεός, (fol. 21^v, col. 1)
καὶ εἴ σοι θέλῃσις, ὅφει τούτους καὶ τῆς χρεῖας θαυμάτεις τὸ ἀναγκαῖον 15
καὶ εὐχρηστον. Οὕτως εἰπόντος, ἡ μὲν ἠπορεύετο κατ' ἐαυτὴν καὶ ἰδεῖν
περιέμενε τοὺς ἐλευσομένους· τὸν δὲ μετ' ὀλίγον λύπη δεινὴ καὶ ἀγωνία
ἐλάμβανε καὶ συναλγεῖν ἐφκει τισὶ κινδυνεύουσι καὶ συμπάσχειν καὶ
θερμῶς αὐτῶν ὑπερεύχεσθαι. Εἶτα καὶ δῆλος ἦν ὑπέχων τὰ ὅσα, κατὰ-
περ φόρου ποθὲν εἰς αὐτὸν διαβαίνοντος, ὅψε δὲ καὶ πρὸς τὸ τέλος, 20
οἷα τοῦ πράγματος καλὴν τὴν ἔκβασιν δεξαμένου ἀναθαρσῶν ἐωρᾶτο
καὶ ἡδονῆς ἔμπλεως καὶ τῷ Θεῷ προσφέρων εὐχαριστίαν. Ἡ δὲ αἰτία
τούτων· πλοῖον ἦν ἐξ Ἰταλίας μὲν ἀναγόμενον, ἥδη δὲ μεσοῦσης νυκτὸς
χειμαζόμενον ἰσχυρῶς, ὅπερ εὐχαῖς ἐκείνου διαφυγόν τὸν κίνδυνον εἰς
τὸ αὐτοῦ νησίον μόλις καταίρει. Ὡς οὖν καὶ τοῖς ναύταις οὐκ ἄγνωστος 25
ἦν τίς ὁ ἐνταῦθα διατρίβων ἐστίν, ἀποβάντες εὐθὺς τοῦ πλοίου προσίασι
τῷ ἀγίῳ περὶ τῶν συμπεσόντων διαλεγόμενοι, τὸ τῆς σωτηρίας ἀνέλ-
πιστογ ἐξηγούμενοι, ἀγνοοῦντες ὅτι πρὸς ἐκεῖνον οἱ λόγοι, ὃς πολλῶ
πρότερον καὶ τὴν συμφορὰν διέγνω καὶ τοῦ κρείττους ὀφθῆναι τῆς
συμφορᾶς μόνος ὑπῆρξεν αὐτοῖς αἷτιος. Ὁ μέντοι θεῖος ἀνὴρ καὶ περιου- 30
σίαν ἀγάπης πλουτῶν καὶ ταῖς ἀληθείαις φιλανθρωπότατος, αὐτὸς τε
τούς ἄρτους παρετίθει τοὺς τῆς (fol. 21, col. 2) ἀδελφῆς, καὶ οὐδὲν
ἄλλο ἦν, ὃ μὴ ἐποίει πρὸς θεραπεία τῶν ἀνδρῶν καὶ ἀνάκτησιν, ἔργῳ τε
καὶ λόγῳ παραμυθούμενος αὐτούς*, εἶπερ** οἷόν τε καὶ αὐτὰ διανοῖξαι
τὰ σπλάγχνα καὶ εἶσω τούτους εἰσδέξασθαι διὰ τὴν ἀφθονίαν τῆς προαι- 35
ρέσεως. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἱλαρῶς διδόναι καὶ ἁβραμιαίαν ἔχειν ἐν τῷ

* om. Vallic.
** εἶπεν
Vallicell.

ξενοδοχεῖν τὴν ψυχὴν, μὴδὲν σκυθρωπόν, μὴ φειδωλὸν ὑποφαίνοντας, πολλῶ προθυμότερον διδόναι προαιρουμένους ἢ ἐκείνους λαβεῖν, καὶ τὴν αἰδῶ νικῶντας τῶν δεομένων τῷ φιλοτίμῳ τῆς μεταδόσεως.

Post verba : καὶ νομίζεσθαι, p. 464 D.

5 56. Οὕτως ἔχοντα καὶ βίου (fol. 22, col. 2) καὶ προαιρέσεως, ὁ πονηρὸς ἐκεῖνον οὐκ ἐνεγκών, οὐ λογισμοῖς μόνον καὶ πειρασμοῖς ἀνθρώπων οὐκ ἀγαθῶν σφάλλειν ἔσπευδε τὸν γενναῖον, ἀλλὰ καὶ σχήμασιν αἰσθητοῖς καὶ φαντάσμασιν, οἷος ἐκεῖνος πολύτροπος ταυτὶ καὶ παντοδαπός. Καὶ ποτε τῇ θύρᾳ παραστάς ἐν σχήματι μέλανος ἀνθρώπου (τοιοῦτος γὰρ φιλεῖ φαίνεσθαι, οἷος δὴ καὶ ἀτεχνῶς ἔστι τὴν προαίρεσιν)· Ἐκαυσάς με, καλόγηρε, φησί· πλὴν ἀλλὰ μικρὸν ἐπίμεινον, καὶ εἴσῃ σαφῶς τίς οἶδε σφοδρότερον καίειν. Τοῦ δὲ ἁγίου τὸν θεῖον τοῦ σταυροῦ τύπον ἐπαφέντος αὐτῷ καί· « Καταργήσαι σε Κύριος » ἐπειπόντος, εὐθέως ἐκεῖνος ἀφίστατο καὶ ἀφανὴς ἐγένετο. Ἐπειτα κατὰ 15 πόδας τοῦ μοναχοῦ Γρηγορίου παραβαλόντος, ὃς δῆπου καὶ συνήθης ἦν τῷ ἁγίῳ· Συνήντηκέ σοι, πρὸς αὐτὸν εἶπεν, ὁ κονιδάριος· τοιοῦτῳ γὰρ ὀνόματι καταπαίξειν ὁ μέγας εἰώθει τοῦ πονηροῦ. Ἐκείνου δὲ διαμφιβάλοντος καὶ τίς οὗτος εἶη πυκνανομένου· Κοντὸς αἰθίοψ μοι παραστάς, φησί, καὶ καύσειν ἡμᾶς ὅσον οὐπὼ ἀπειλησάμενος, ὥχето φεύγων. Καὶ 20 ὃς συνεῖς τὸ λεχθέν· Ἀλλ' ἡμᾶς, ἔφη, πάτερ, τῶν αὐτοῦ βελῶν καὶ παγίδων ἐξέλοιτο Κύριος. Τοῦτο ἡμῖν τῶν εὐχῶν τῶν σῶν διαπραττομένων· πρὸς σέ γὰρ ἐκεῖνος ὑπὸ Θεοῦ σκεπόμενον ἄπρακτός ἐστι καὶ κενός.

57. Σὺν αὐτῷ τείνουν ὁ μοναχὸς οὗτος Γρηγόριος τὰς ἱερὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν (fol. 22^v, col. 1) διανύων, οὐ διελίμπανε προσιῶν αὐτῷ 25 καὶ ὑπὲρ τῆς συντροφου δεόμενος ἀσθενείας, Θεοῦ δεηθῆναι καὶ ἀπαλλαγὴν αὐτῷ εὐξασθαι τοῦ πιέζοντος· ἦν γὰρ νοσερὸν ἔχων τὸ σῶμα, καὶ ὁ στόμαχος αὐτῷ ἀρρώστως πάνυ διέκειτο. Ἐκείνου δὲ ἀναβαλλομένου καθ' ἅπερ ἐν ἅπασιν τοῖς τοιούτοις καὶ μεῖζον ἢ κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν εἶναι τὸ αἶτημα ἰσχυριζομένου, ὁ Γρηγόριος καὶ ἀλγῶν καὶ θαρρῶν 30 (ἥδει γὰρ ὅπως ἐκεῖνῳ τὰ πρὸς Θεὸν) οὐκ ἀφίστατο, ἀλλ' ἐπέμενε τὴν αἶτησιν ἐπισπεύδων, ἕως οὐ πλέον εἴργειν αὐτὸν δυνάμενος ὁ θαυμασιος· Ταπεινὲ Γρηγόριε, λέγει, περὶ σοῦ με τῆς παρελθούσης νυκτὸς οἰκτιρῶντες ἠπατήκασι καὶ οὐκ ἔχω τί σοι ἐρῶ. Τοῦ δὲ μὴ ἀπλῶς τοῖς ῥήμασιν ὑπαχθέντος, ἀλλὰ θεῖαν εἶναι τὴν ὄψιν πιστεύσαντος, εἶτα καὶ 35 δεομένου δῆλον αὐτῷ ποιῆσαι τὸ ὁραθέν· Ἀνδρα τινά, ἔφη, φοβερὸν ἐδόκουν ὁρᾶν, ὃς πλησίον μὲν ἵστατο, χρυσοῦς δὲ καὶ φιλοτίμους τοῖς

ἐσθλήμασιν ἐκεκόσμητο. Σοῦ δὲ παρὰ μέρος ἵσταμένου, φησί, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς ἡμᾶς ἔχοντος· Τί δήποτε πρὸς ἐκεῖνον, εἶπον, οὐτοσί μοι διανοχλεῖ, παραδείξας σέ; Οἴκτειρον αὐτόν ἢ καμὲ μάλλον τῆς τοιαύτης λύσας ὀχλήσεως. Ὁ δὲ· Ἄφες αὐτόν, ἔφη, ἐθέλει γὰρ μοναχὸς γενέσθαι. Ἐμοῦ δέ· Ἀλλὰ καὶ ἤδη γεγέννηται, ὡς ὁρᾷς, εἰπόντος, καὶ δακτύλῳ τὸ 5 σχῆμα ἐπιδεικνύοντος, ἐκεῖνος· Τὸ μέτρον εἶρηκα, λέγει, τῆς (fol. 22^v, col. 2) μοναδικῆς τελειότητος, οὐχ ἀπλῶς τὸ σχῆμα, οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πραγμάτων μάλλον καὶ τῆς πρὸς ἀρετὴν ἐπιδόσεως ὁ ἀψευδὴς δείκνυται τοῦ μοναχοῦ χαρακτήρ. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ τῷ μεγάλῳ φανείς. Εἰ οὖν ἡ σταύρωσις καὶ τὸ νεκροῦσθαι τῷ κόσμῳ 10 σύμβολον ἀκριβὲς τῆς πρὸς ἀρετὴν τελειότητος, εὐδελον ὅτι καὶ τὸ νοσεῖν εἰς αὐτὸ φέρει καὶ γυμνάσιον ἀρετῆς ἐστὶ καιριώτατον, ὥστε πρὸς τὸ ἐθέλειν εἶναι μοναχὸν ἀληθῆ πλεῖστα συνεισφέρει καὶ τὸ νοσεῖν· καὶ τοῦτο ἦν ἀνιττόμενον τὸ ῥηθέν· Ἄφες αὐτόν, ἐθέλει γὰρ μοναχὸς γενέσθαι. Οὐδὲν οὖν τὸ μετὰ ταῦτα προστίθῃσιν ὁ Γρηγόριος, ὅτι μὴ 15 μόνον τὸν τριακοστὸν ἔννατον ἐπῆδεν ἑαυτῷ ψαλμόν, πλὴν οὐκ εἰς τέλος αὐτόν. Οὐμενοῦν περιεῖδεν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὄναρ ἐπιφανείς ἐν ἱατροῦ προσχήματι καὶ καυτῆρας αὐτοῦ τῷ στομάχῳ ἐπιβάλλειν δόξας· Ἄπελθε, φησί, ταπεινὲ Γρηγόριε, ὑγιῶς ἔχων· οὐκέτι γὰρ ἐκ βρωμάτων ὁδυνήσῃ τὸν στόμαχον. Τοῦτο εἰς ἔργον ἐξέβη, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος εἰσέτι 20 περιῶν μαρτυρεῖ.

Post verba : εὐλαβείας μεταποιούμενον δρᾶν, p. 468 B.

59. .... ἡ τάχα με τοῦτο μόνον ὡς τρυφῆς ἐφιέμενον κοινωνῆσαι τραπέζης σοι παρεσκευάσας; Τίσι δὲ καὶ λόγοις πνευματικοῖς (fol. 23^v, col. 2) ἐν ταύτῃ σου τῇ τραπέζῃ, ποίᾳ τῶν ἐπωφελῶν ἀναγνώσεων 25 ἡμᾶς ἠΰφρανας, ὅτι μὴ μάλλον γελώτων ἔπλησας καὶ ἀνειμένης εὐτραπείας; Οἶον δὲ καὶ σαυτὸν ἐπέδωκας τοῖς ἐστιωμένοις, οὐκ ἐπὶ θρόνου τινός, οὐκ ἐπὶ κλίνης, οὐκ ἐπ' ἄλλου τοῦ καθεζόμενον εὐσχημόνως, ἀλλ' ἐπὶ στρωμνῆς ὑπτιον ἀνακείμενον, οὐδ' ἐπὶ τῆς ὀσφύος τὴν ζώνην, ἀλλὰ πόρρω που βεβλημένην αὐτὴν ἔχοντα, καὶ μηδὲν ὅλως ἐν 30 τούτοις τῶν ἐθνικῶν διαφέροντα; Ἄρα χριστιανῶν ταῦτα ἢ Θεὸν ἐπὶ νοῦν ἐχόντων ἢ σωτηρίας ἐφιεμένων;

Post verba : ἀλλ' ἕτερος, p. 469 A.

62. Γυνή τις τῶν ἐπιφανῶν τῆς πόλεως Θηβῶν νόσφ' περιπίπτει δεινῇ· ταύτης τοιγαροῦν ὁ ἀνὴρ πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς ἱατροὺς ἀνα- 85

λώσας, τὴν μὲν οὐσίαν ἔβλαψεν, ὠφελῆσαι δὲ ταύτην οὐδὲν ἰσχυσεν.
 "Ὁθεν ἐσχάτη τούτοις ἐλπίς ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος γίνεται, ὃς ἀλγοῦντι
 τῷ ἀνδρὶ καὶ δεομένῳ θερμῶς συναλγήσας, τὸν μοναχὸν ἐφώνει Παγ-
 κράτιον· Καὶ τοῦτο δὴ, ἔφη, λαβὼν, ληκύνθιον τι δείξας, ἐλαίου πλήρες,
 5 ἅπιθι πρὸς τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ αὐτὴν καθ' ὅλου χερσὶν
 ἰδίαις χρίσον αὐτὸς ἐπὶ γυμνοῦ τοῦ σώματος. Ὁ δὲ μηδὲν διακριθεὶς,
 ἀπλότητι γὰρ καὶ τοῖς ἐκείνου ἡθροιστοῖς χρηστοῖς ἐκεκόσμητο, ἅπεισι
 πρὸς τοὺς δεηθέντας· κἀκεῖνοι πρῶτα μὲν τὴν ἀφὴν ἐδυσχέρανινον,
 ἀκόσμου τοῦ πράγματος νομισθέντος, ἔπειτα καὶ τὸν κελεύσαντα ὅστις
 10 εἴη μὴ ἀγνοοῦντες καὶ αὐτοὶ νόμοις (fol. 32, col. 1) ἀνάγκης πειθό-
 μενοι καταδέχονται τὴν λειτουργίαν. Χρίει τοιγαροῦν αὐτὴν ὁ Παγκρά-
 τιος ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν, εὐπειθῶς εἰκὼν πατρὸς ἐντολαῖς καὶ υἱὸς
 ἐπακοῆς δεικνύμενος. Καὶ ὅρα οἷος ὁ τῆς ἀπειθείας καρπός· ἅπεισι μὴδὲ
 μέχρῃ λεπτῆς ἐννοίας ὑπὸ τῆς ἀφῆς ἐκείνου βλαβεῖς τοῦ σώματος· ὅρα
 15 δὲ καὶ τὴν δύναμιν τῆς τῶν δεηθέντων πίστεως, ἀποτίθεται τὴν νόσον
 μετὰ τὴν χρίσιν εὐθύς ἡ γυνὴ ῥᾶον ἀποδυθεῖσα ταύτην ἢ τὰ ἱμάτια.
 Καὶ τοῦτο δὲ τῆς ἐσχάτης τοῦ ἀνδρὸς ἀπαθείας σύμβολον ἀκριβές, τὸ
 καὶ γυναιξὶ πολλάκις ἐγγύς που συγκαθευδήσαντα, οὕτω δὲ (fol. 32^v,
 col. 2) συμπεσόν, μὴδὲ βραχείας αἰσθέσθαι βλάβης, ἢ προσβολὴν
 20 μόνην λογισμοῦ παραδέξασθαι.

Post verba : μακαρίαν ἀφῆκε ψυχὴν, p. 475 A.

68.... τοῖς μὲν ὦν ἀπέστη πολὺ τὸ πένθος καταλιπὼν, τοὺς δὲ οἷς
 συνῆλθε, χαρὰς πάσης καὶ εὐφροσύνης πεπληρωκώς, μᾶλλον δὲ καὶ
 τούτοις προσθήκη γενόμενος, καὶ ὦν ἀπέστη μὴ διαλείπων τοῦ συνεῖναι
 25 πνευματικῶς, καὶ οἷα τέκνων πατρικῶς κήδεσθαι.

Post verba : εἰς πλῆθος συνερχομένων, p. 477 A.

71. "Ὁρα δὲ καὶ τῶν μετὰ θάνατον τοῦ σοφοῦ θαυμάτων μνήμην
 (fol. 35^v, col. 1) ποιήσασθαι, οὐ πάντων ἀκριβῶς οὐδὲ καθεξῆς, πῶς
 γὰρ τῶν τοσούτων καὶ ἅ νάμασι ποταμίους ἐπίσης ῥέουσι καὶ μάλισθ'
 30 ὅτι μὴδὲ μέχρῃ καὶ νῦν ἐκεῖνα τῆς ῥοῆς ἔστησαν; Ὅλίγα δὲ τούτων
 ἀπολαβόντες, εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ ὑμῶν ὠφέλειαν τῶν εἰς τοῦτο συνειλε-
 γμένων διηγησόμεθα. Ἄτοπον γὰρ εἰ περὶ τῶν ἔτι ζῶντος γεγεννημένων
 διαλαβόντες, τέλειον περὶ τῶν μετὰ θάνατον ἀποσιωπῆσαιμεν ὥσπερ τῷ
 νόμῳ τῶν τεθνεώτων λήθην αὐτοῦ καταψηφισάμενοι, καίτοι γε φανερῶς
 35 ἐκείνου ζῆν ἐν Χριστῷ διὰ τῶν ἔργων ἡμῖν ἐπιδεικνυμένου, ἄλλως τε

δὲ καὶ πολλῶ τῶν μετὰ τέλος θαυμασιωτέρων ὄντων καὶ πιστοτέρων, ἅτε δὴ καὶ ὑπονοίας πάσης καθαρυνόντων, ἀλλὰ καὶ πλέον ἡμῶν τὸ πρὸς αὐτὸν φίλτρον οὕτως μαρτυρούντων.

72. Γυνὴ τοιγαροῦν εἰσίτω πρώτη μετὰ τῆς φυσικῆς ἀσθενείας, ἔτι καὶ χαλεπῇ πάθει βαρυνομένη, μᾶλλον δὲ καὶ ἄλλῃ πιεζομένη κακῶ, ὃ καὶ ὡς ἤδη καὶ προίων ὁ λόγος δηλώσει, καὶ διὰ τοῦτο πολλῆς ἀξία τῆς παρακλήσεως, ὥσπερ δὴ καὶ τυγχάνει παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πάσας φιλανθρωπῶς τὰς ἐν ὁδῶν παρακαλοῦντος ψυχὰς. Αὕτη γοῦν ἐκ φθόνου τάχα καὶ πονηρᾶς ἐνεργείας....

Post verba : οἰκοθεν καὶ παρ' ἐαυτῆς ἀπεδίδου, *quibus explicat 10 editio Combefisiana, p. 480 B.*

* ita Vatic.
ἀγνωμοσύνης
Vallie.

73. Καὶ τὰ τῆς εὐγνωμοσύνης * δάκρυα, (fol. 35^v, col. 2) ἐν θέρμῃ ψυχῆς καὶ συντριβῇ πνεύματος τοῦ ἱεροῦ κατέβλυξε τάφου, οἶονεὶ τὸ ποθὲν ὑπὸ τοῦ παιδὸς μύρον ἀντιστηκῶσαι τοῖς δάκρυσι βουλομένη, ἡδέως τε πάνυ τὸν τάφον ἀσπαζομένη καὶ τοὺς τῆς εὐχαριστίας λόγους 15 ἐπαύδουσα, εἶτα καὶ κῆρυξ ἄσπερ τοῦ διπλοῦ τούτου θαύματος γενομένη.

74. Μετὰ γυναῖκα καὶ ἄλλη τις εἰσαγέσθω γυνή, τὰ μὲν εἰς ἐαυτὴν οὐχ ὁμοίως τῇ προτέρᾳ διακειμένη ὅσα γε εἰς πηρώσεις ἐστὶ σώματος, τὰ δὲ πρὸς τέκνα διπλὴν ὑπομείνασα παρ' ἐκείνην τὴν συμφορὰν ἐπὶ διπλοῖς τοῖς φιλτάτοις. Ταύτῃ Νικολαῷ μὲν ὄνομα, δύο δὲ παίδων γενο- 20 μένη μήτηρ, ἄρρενός τε καὶ θήλειος, οὐκ ἦν ἐπὶ τέκνοις εὐφραينوμένη, κατὰ τὸν θεῖον Δαυὶδ, ἀλλ' ἀχθομένη μᾶλλον, καὶ πολλὰς ὁδύνας ὑφίσταμένη· καὶ γὰρ ἀμφοτέρους εἶχε χωλούς, τὰς βάσεις τε ἀστηρίκτους ὄντας, καὶ βαδίζειν μὴ δυναμένους. Ἦλγει τοιγαροῦν ἐπ' αὐτοῖς τὴν κερδίαν· Οἴμοι, λέγουσα, οὐς ἔμελλον ἔχειν ἀφορμὴν εὐφροσύνης, 25 τούτους πολλῶν ἔχω δακρύων πρόφασιν· οὐς ἐγὼ βακτηρίαν γήρως εὐρεῖν ἤλπιζον, τούτους οὐδὲ βακτηρία νῦν ὅλως βοηθεῖν δύναται, ὥστε τοῦτο δεῖ με θρηνεῖν, τίς, ἐμοῦ θανούσης, ὑμᾶς περιθάλψει; Τίς ποῦς ὑμῖν ἔσται, χεῖρ δὲ μᾶλλον ἐλέους φιλανθρωπῶς ἀνοιγομένη; Οὕτως ὁδυνηρῶς ἐχούσῃ τὸν τοῦ ἀγίου (fol. 36, col. 1) τις εἰσηγεῖται 30 τάφον, τὴν ἄψευστον ἐλπίδα, τὸ ἄμισθον ἰατρεῖον, τὴν ἀπόνως πᾶσι πηγαζομένην ὠφέλειαν. Ἡ δὲ οὐκ ἡμέλει, ἀλλ' ὄνοις ἐπικαθίσασα τοὺς φιλτάτους, ἄγει παρὰ τὸν τάφον, ὧ προσεδρεύουσα θερμῶς ἡξίου τὸν ἑτοιμον εἰς εὐεργσίαν, ῥανίδος μιᾶς ἐλέους, πολλὰ δάκρυα καταβάλλουσα. Ἐπεὶ δὲ τρόποις ἀρρήτοις οἰκονομίας καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ φιλάνθρω- 35 πον ἀνεβάλλετο, ὅκτῳ ἤδη παρελθουσῶν ἡμερῶν, ἔττον τε ῥαθυμίας

γίνεται ἡ γυνή, καὶ τῆς οἰκαδὲ φερούσης λυπηρῶς ἄπτεται, τὴν τῶν τέκνων ἀπελπίσασα *Θεραπείαν**· οὐδὲν μέντοι τῆς ἀναβολῆς αἷτιον, ὅτι μὴ τὸ ἀνάξιον ἑαυτῆς ἔλεγε γεγενῆσθαι κατὰ πολλὴν αὕτη μετριοφροσύνην. Διὸ καὶ παραδόξου τυγχάνει τῆς τοῦ ἁγίου χρηστότητος· ἅμα
 5 γὰρ τῆς οἰκίας ἐπέβη καὶ τοὺς παιδας ἐώρα ὑγιεῖς τοὺς πόδας καὶ στερεμνίους καὶ λίαν ἀσφαλῶς βαίνοντας. Τοῦτο θάμβους πάντας, τὴν μητέρα δὲ καὶ ἡδονῆς ἔπλησε, καὶ δάκρυα προίει θερμὰ τῆς πρὸς τὸν εὐεργέτην εὐχαριστίας, ἀντίθετα τῶν ἄλλων, φημί, δακρύων, ὧν ἡφίει τὸ πρότερον, φίλους τε ἅμα καὶ συγγενεῖς συγκαλέσασα, κοινούς ὕμνους
 10 καὶ φωνὴν εὐφροσύνης ἀνέπεμπε τῷ Θεῷ.

75. Τρίτη πάλιν ἐπὶ ταύταις προσίτω γυνή, ἣν πάθος εἶχε χαλεπὸν (fol. 36, col. 2) καὶ δυσίατον ἢ τάχα καὶ παντελῶς ἀνίατον· φαγέδαιναν αὐτὸ παῖδες ἱατρῶν οἶδασιν ὀνομάζειν, ὃ πρὸς τῇ ἐκ φύσεως ἀγριότητι ἔτι καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ περ ἦν, ἐλεεινὴν ἐποίει τῇ
 15 πασχούσῃ τὴν συμφορὰν· ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ ὄψει φυὲν ἔκειτο, πολλῶν μὲν ὀδυνῶν αὐτῇ, πολλῆς δὲ καὶ αἰσχύνῃς τελοῦν πρόξενον. Αὕτη μυρίων ἱατρικῶν ἀνασχομένη βοήθημάτων μετὰ τοῦ μηδ' ὅλως τυχεῖν ὠφελείας ἔτι καὶ χρόνον ἀπολέσασα διέγνω *Θεραπείας* πρωιμωτέρας· ὅψε γὰρ εἰς τὸν τοῦ ἁγίου φοιτήσασα τάφον, καὶ τοῦτο μὲν ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τῆς ἐκεῖσε
 20 φωταγωγοῦ, τοῦτο δὲ καὶ τῶν νοτίδων τῆς τιμίας σοροῦ λαμβάνουσα, καὶ τὸ πάσχον ἀλείφουσα μέρος, δάκρυά τε πολλὰ τοῦ ἱεροῦ κατασπένδουσα τάφου, πολλῶν οὐκ ἐδεήθη πρὸς τὴν ἱάσιν ἡμερῶν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ἢ ὁγδόῃ τοῦ πάθους αὐτὴν ἀπῆλλαξε καὶ καθαρὰν παρέσχε τῷ προσώπῳ τὴν ἐπιφάνειαν, μὴδὲ μικροῦ ἔχρους ὑποφαινομένου τοῦ προλαβόντος
 25 κακοῦ.

76. Μὴ κάμωμεν καὶ ἔτι γυναικὸς ἀκούοντες *Θεραπείας*, αἰδεσθέντες εἰ μὴ τι ἄλλο <ἢ> τοῦ *Θεραπεύοντος* τὸ φιλάνθρωπον. Διὸ πρὸς ταῖς ἄλλαις καὶ ἡ Βοιωτία παρίτω γραῦς, ὁμοίως μὲν ταῖς προλαβούσαις ὑπὸ πάθους πιεζομένη, οὐ (fol. 36^v, col. 1) κατ' ἐκείνας δὲ καὶ τὸν βίον πενιχρὸν
 30 ἔχουσα. Αὕτη τὸν λύχον τοῦ σώματος, τὸ καιριώτατόν τε καὶ χαριέστατον μέλος, ἤλγει τὸν ὀφθαλμόν· πάθος γάρ τι περὶ αὐτὸν ἐκφυὲν οὐχ ἥττον δυσώνυμον ἢ δυσίατον, δριμείας αὐτῇ καὶ πολυχρονίους παρεῖχε τὰς ἀλγηδόνας, ἱατρῶν ἐλέγχον καὶ τέχνας καὶ χεῖρας, καὶ παντὸς ὑπάρχον βοηθήματος ἰσχυρότερον· τοῦτο ζοφώδη καὶ κάθυγρον δεικνύον
 35 τὸν ὀφθαλμόν καὶ ὡς ἐκ πηγῆς πονηρᾶς ἀενάους παρέχον τὰς βροάς, οὐδὲ ὀφθαλμόν εἶναι οὐδὲ καλεῖσθαι μετὰ τῆς ἀληθείας ἐποίει, τῆς ὀπτικῆς ἐνεργείας ἐστερημένον. Αὕτη τοιγαροῦν τῷ τοῦ ἁγίου προσελ-

* τῆς...
Θεραπείας
Vatic.

Θουσα σεμνείῳ, καὶ τὸ Θεῖον τέμενος εἰσελθούσα, τῇ ἀγίᾳ προσπίπτει
 σορῶ καὶ, ὧ χάριτος ἀπόρρητα δυναμένης, πρὸς γὰρ τοσοῦτον κακὸν καὶ
 ὅλως ἄμαχον οὐδὲν ἤρκησεν ἄλλο ἢ ἔλαιον ὁμοίως τῆς φωταγωγοῦ
 λαμβανόμενον τῇ νοτίδι τε τῆς σοροῦ μετὰ θερμῆς τῆς πίστεως συγκιρ- 5
 νάμενον, καὶ ὀφθαλμῷ τῷ πάσχοντι προσχριόμενον. Ὀλίγαι τὸ μεταξὺ
 διήλθον ἡμέραι, καὶ ἡ γυνὴ μήπω τελείας τυχοῦσα τῆς θεραπείας,
 ὑποστρέφειν ἔγνω, οὐ κατὰ τι μικρόψυχον ἢ περὶ πίστιν ἀσθενές, ἀλλὰ
 μᾶλλον περιουσίᾳ πίστεως καὶ τῷ θαρρεῖν, ὅτι καὶ μακρὰν οὔση, οὐκ
 ἀδύνατος ἐφ' ὃν ἤλπισε καὶ τὸ ἐλλεῖπον αὐτῇ δοῦναι τῆς θεραπείας.
 Οὐκουν (fol. 36^v, col. 2) οὐδὲ διήμαρτε τῆς οἰκείας κρίσεως καὶ τῶν 10
 καλῶν ἀπὸ τοῦ πιστεύειν ἐλπίδων· οὕτω γὰρ οἴκοι γενομένης, ἀλλ'
 ἐχομένης ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς ὁδοιπορίας, ὁ πάσχων αὐτῇ ὀφθαλμὸς ὅλος
 φωτίζεται καὶ καθαίρεται, καὶ οὐδὲ λείψανον, οὐδὲ τύπος οὐδεὶς τοῦ
 πάθους ὑπολιμπάνεται, ἀλλ' ἀκριβοῦς ἀπήλαυσεν ὑγιείας, καὶ τῷ ἄλλῳ
 εἶχεν ὁμοίως.

15

77. Οὐδὲ τὸ Νικολάου Θαῦμα σιωπᾶν δίκαιον, ὅσῳ μῆδ' αὐτὸς ὑπὸ τοῦ
 ἀγίου παροφθῆναι δίκαιος ἐνομίσθη, βαρυτάτην ὑπομένων τὴν συμφορὰν·
 καὶ γὰρ τῷ Θεῷ Ἰωβ παραπλησίῳ πάθει τρυχόμενος ἦν, πᾶν μέλος
 ἀλγῶν καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι καὶ ποδῶν ἔλκει πονήρῳ βαρυνόμενος καὶ
 ἐχῶρας, φεῦ, ἀενάους ῥέων. Ἱερὰν ἐκάλουν τὴν νόσον ὅσοι περὶ αὐτῆς 20
 ὀρθῶς ἔκρινον. Τοιοῦτῳ πάθει Νικόλαος κάτοχος ὢν καὶ ὑπὸ πάντων,
 ὥσπερ εἰκός, βδελυττόμενος τῷ ἱερῷ τεμένει τοῦ Θεοῦ προστρέχει Λουκᾶ
 καὶ τοῖς αὐτοῖς χρῆται φαρμάκοις, οἷς πᾶσα νόσος καὶ μαλακία λίαν
 εὐχερῶς διελύετο, τῷ ἐλαίῳ φημί τῆς φωταγωγοῦ καὶ τῇ νοτίδι τῆς
 ἱερᾶς λάρνακος. Πλημμυρούσῃ γοῦν ποτε τῇ δεξαμενῇ προσκαθήμενος, 25
 καὶ τῷ ῥεύματι προσέχων ἡδέως, ἄκων μὲν, ἀλλ' οὐκ ἄθεει πάντως ἐν
 αὐτῇ καταπίπτει. Καὶ τίς οὐκ ἂν (fol. 37^r, col. 1) ἡσθεῖη καὶ τὸ καινὸν
 ἐκπλαγείη τοῦ Θαύματος; Λύεται τοῦ πάθους εὐθύς, καθάπερ κόνιν τινὰ
 καὶ ῥύπον εὐχερῶς τὴν νόσον ἀπολυσάμενος. Καὶ οὗτος ἀνὴρ μνήμης
 ἄξιος, ὃς ἐγκρατεῖα μὲν καὶ λιτότητι διαζῶν ἦν, δαίμονι δὲ κατάσχετος 30
 γίνεται κρίμασιν, οἷς οἶδεν ὁ πάντα συμφερόντως οἰκονομῶν εἴτε πρὸς
 κάθαρσιν ἀδήλου τινὸς καὶ προλαβούσης κακίας, εἴτε μὴν καὶ καθάραισιν
 φουσημάτων ἐλεθρίου, εἴτε δι' ἄλλην ἡμῖν μὲν ἄγνωστον, Θεῷ δὲ σαφῶς
 γνωσθεμένην, αἰτίαν. Οὗτος πολλοῖς ὑπ' αὐτοῦ χρόνοις πολλὰς ὑπέμενε
 καὶ χαλεπὰς τὰς βασάνους ῥησσομένος, σπαρασσόμενος, δείμασι φρικτοῖς 35
 βαλλόμενος· τί μὴ τῶν κακῶν ὑφιστάμενος; Ὑστερον δὲ τῇ τοῦ ἀγίου
 προσελθῶν θήκη ἡμέρας τε οὐκ ὀλίγας ἐν αὐτῇ προσμείνας, ὅμως μέλ-

λουσαν καὶ αὐτὸς εἶχε τοῦ Θερμῶς ἐπικουροῦντος τὴν χάριν. Τί οὖν ὁ
 εὐσεβὴς ἀνὴρ καὶ φιλόθεος; Ἀναστρέφει μὲν οἴκαδε πλὴν καὶ οὕτως οὐκ
 ἀπέγνω τὴν Θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ ἔτι θαμινὰ προσήει καὶ προσέπιπτε τῇ
 5 σορῷ δεόμενος καὶ τρεῖς ἢ καὶ πλείους ὑπομένων ἡμέρας, οὕτως ὑπο-
 στροφῆς ἐμέμνητο. Τότε γοῦν ἐλθόντι καὶ σὺν τοῖς πατράσι τὸν ἅγιον
 αἰτουμένῳ ὄναρ αὐτῷ καθεύδοντι ἐπιφαίνεται, πρὸς ὄνομά τε καλεῖ καὶ τὸ
 στόμα διανοῖξαι κελεύει· τοῦ δὲ ταχέως τὸ κελευσθὲν δράσαντος, ἐκεῖνον
 ἐμφυσήσαντα ἔνδον· (fol. 37, col. 2) Ἄπειθι νῦν, εἰπεῖν, ὑγιῆς, ἀπαγ-
 γέλλων πᾶσι τὰ τοῦ Θεοῦ θαυμάσια. Καὶ ὃς ἐγερθεὶς τοῦ ὕπνου καὶ τὸ
 10 ὄναρ μὴ ἀγνοήσας φανεράν ὑπάρχειν ἀλήθειαν, πᾶσί τε διηγείτο καὶ σὺν
 αὐτῷ πάντας εἶχε Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ Θεράποντα μεγαλύνοντας.

78. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ Ἰωάννου θαῦμα πῶς ἂν τις παρέλθοι δικαίως
 ἀνδρὸς εὐγνώμονος μὲν καὶ τὰ περὶ τὸν ἅγιον εὖ διακειμένου, δαίμονι δὲ
 οὐκ οἶδ' ὅπως ζοφώδει ληφθέντος καὶ ὑπ' αὐτοῦ πολλοῖς χρόνοις ἀθλίως
 15 πάσχοντος; Ἐπεὶ οὖν χαλεπὴ καὶ χρόνιος ἡ μάστιξ καὶ οὐδαμῶς ἐνδόσι-
 μος, πῶς γὰρ ἂν καὶ παρ' ἑαυτοῦ φείσαιο καὶ οἴκτου τινὸς ἀνθρώπου
 ἀξιώσειε φύσις ὣν ἀληθῶς φθονερά καὶ μισάνθρωπος; Ὅψε τὴν θεραπείαν
 ὅθεν ἂν εὐροὶ συνεῖς ἐπὶ τὸν ἱερὸν τοῦ Λουκᾶ καταφεύγει τάφον καὶ τοῖς
 ἰσχυροῖς χρῆται καὶ αὐτὸς βοηθήμασι, τῷ ἐλαίῳ φημί τῆς φωταγωγῶ
 20 καὶ τῷ μύρῳ τῷ ἐκ τοῦ τάφου βλύζοντι, ᾧ καὶ χρίων αὐτὸν ἦν ὁ ἀδελφός
 Παγκράτιος χερσὶ ταῖς ἰδίαις· τούτῳ γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς οὕτω
 πάσχουσι σύνηθες ἀεὶ ποτε συναλγεῖν καὶ δεξιὰν αὐτοῖς εἶναι συνεργόν
 καὶ φιλάνθρωπον, ὥς καὶ φανερῶς εἰς βοήθειαν ὑπ' αὐτῶν καλεῖσθαι πρὸς
 αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, ἡνίκα γοῦν τῆς τοῦ δαίμονος ἀθρόας προσβολῆς
 25 αἰσθωνται. Πολλῶν δὲ μεταξὺ (fol. 37^v, col. 1) διελθουσῶν ἡμερῶν, ὁ
 Ἰωάννης ἐξαίσιος ἦν τὴν ὑπομονήν· οὐκ ἔκαμε γάρ, οὐκ ἐδίστασεν, οὐ
 μικροψυχίας αὐτὸν ὑπέδραμον λογισμοί, ἀλλ' ὑπομένων ὑπέμεινε τὸν
 Κύριον ἕως τῆς δεήσεως αὐτοῦ εἰσακούσας τῆς χαλεπῆς ἀνῆκε τοῦ
 δαίμονος τυραννίδος· ἀνῆκε δὲ οὕτως. Ἐξ ἤδη παρῴχοντο μῆνες,
 30 εἴτα κοιμωμένῳ νυκτὸς ὁ μέγας ἐπιφανεὶς ἐξωθεῖ μὲν ἀπ' αὐτοῦ τὸν
 ἐπαχθῆ σύνοικον, τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, στόμα δὲ πρὸς στόμα λόγους
 αὐτῷ τῶν ἀπορρήτων κοινολογεῖται καὶ παραγγέλλει μηδενὶ ἐξεῖπειν
 ἄχρι γοῦν καὶ τῆς ἀναγκαίας τοῦ θανάτου σιγῆς.

79. Καὶ ἕτερος δὲ ὥσπερ^{*} τοῦ ὀνόματος, οὕτω καὶ τῆς ὁμοίας αὐτῷ
 35 κοινωνῶν συμφορᾶς. Ἰωάννης γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκαλεῖτο καὶ δαιμονῶν ἦν,
 ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τοῖς χρόνοις κατ' ὁμοίωσιν τυραννούμενος, ἔσων δὲ καὶ
 βοηθημάτων, ἔτῃς σχεδὸν ἀπολαύει καὶ θεραπείας. Νυκτὸς γὰρ ἐπιφανεὶς

* ita Vatic.,
 ὡς περὶ
 Vallie.

αὐτῷ καθεύδοντι ἐν σχήματι τῷ οἰκίῳ καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κατασχών, ἀνοίξας τὸ στόμα διακελεύεται. Εἶτα τῇ δεξιᾷ χαλᾶν ἄγκιστρον δόξας ἄχρι δὴ καὶ τοῦ φάρυγγος καὶ τοῦτο γε αὖθις ἀνελκύσας· Ἰδοὺ, φησί, ἡλευθέρωσαι τοῦ πονηροῦ πνεύματος καὶ τὴν σωτηρίαν ἀπὸ τῆς πίστεως εὐρηκώς, ἐν εἰρήνῃ πορεύου. Οὕτω τε εἶπεν, καὶ ὁ (fol. 37^v, col. 2) 5 λόγος εἰς ἔργον ἐξέβη, καὶ ἅμα τοῦ τε ὕπνου καὶ τοῦ δαίμονος λύεται καὶ τὰς εὐχαριστηρίους ῥόδους ἀποδούς, εἶτα καὶ τῷ αὐτοῦ οἴκῳ εὐθυμῶν ἀποδίδοται.

80. Ὁ τοῦ μέλλοντος ῥηθήσεσθαι θαύματος ἀπολαύσας οὔτε τὴν πόλιν ὅθεν ἐστίν, οὔτε τὸ ὄνομα ὃ κέκλητο δῆλος ἡμῖν καθίσταται, 10 τὰς τῶν ὁμμάτων εἶχε βολὰς ἀμαυράς, τοὺς τοῦ σώματος ἀμφοτέρους ἀπέσβετο λύχνους, τοῦ γλυκυτάτου πᾶσιν ἐστειροῦ φωτός. Οὕτως ἀπάσης τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἀπογνοῦς βοηθείας, ὡς κρεῖττον ὢν τὸ πάθος ἢ κατὰ ἀνθρωπίνην καὶ τέχνην καὶ θεραπείαν, ἐπὶ τὸν ἅγιον καταφεύγει, καὶ τὸν αὐτοῦ ναὸν εἰσελθών, χειρὰς τε ἅμα καὶ τὰ τῆς διανοίας ὑψώσας ὄμματα· 15 Αὐτόν μου τὸ σκότος, ὁ τοῦ ἀληθινοῦ φωτός, ἔλεγε, παραστάτης καὶ κληρονόμος· ἀπάλλαξόν με τῆς κατεχούσης νυκτός· ἴδω σου τὴν εἰκόνα, προσβλέψω* τὴν θήκην, τὸ σεμνεῖον θεάσωμαι, τοῦ τεμένους κατατρυφήσω, κηρύξω πᾶσι καὶ διηγῆσθαι τὰ θαυμάσιά σου, πλησθέντος μοι 20 χαρᾶς τοῦ στόματος καὶ τῆς γλώττης ἀγαλλιάσεως. Οὕτως ἐκεῖνος δεόμενος, ἐπεὶ περ ὁ ἅγιος τὴν ἴασιν ἀνεβάλλετο, ῥαθυμίας ἡττηθεὶς οἴκαδε ἀναχώρει, δευτέραν θέμενος μικροψύχου θελήματος τὴν ἐλπίδα τῆς θεραπείας· πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐχ ὑπερεῖδεν αὐτὸν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ περὶ τὸ συμπαθεῖν ἐτοιμότητος (fol. 38, col. 1), ἀλλ' ὁδεύοντι καὶ ἔτι 25 ὁδοῦ ἔχομένῃ τὰ τῆς εὐχῆς ἐκπληροῖ καὶ τὸ λίαν διψώμενον χαρίζεται φῶς· οὐ μὴν ἀθρόαν, οὐδὲ παραχρῆμα τὴν ὅλην αὐγὴν δίδωσιν, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ὑφαπλουμένην αὐτῷ καὶ τρανουμένην τῇ τοῦ λυπηροῦ σκότους ὑποχωρήσει. Ἀμέλει καὶ δυσπιστεῖν* εἶχε τὸ πρῶτον καὶ οὐκ ἀληθές 30 τὸ πρᾶγμα ἐνόμιζεν· ἐπεὶ δὲ σαφεῖς ἐδέχετο τὰς τῶν ὁρατῶν ἀντιλήψεις καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἑώρα τοῖς καλῶς βλέπουσι, χαρᾶς πλησθεὶς μετὰ θαύματος τῷ θείῳ Λουκᾷ τὴν εὐχαριστίαν καὶ δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ καὶ τοῖς πᾶσι τὸ θαῦμα δίδωσι, τρανωθεὶς μετὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὴν γλῶτταν τῇ περιουσίᾳ τῆς ἡδονῆς.

81. Οὐκ ἔμελλε πάντως ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ὀφθαλμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ποδῶν εἶναι θεραπευτής, μᾶλλον δὲ καὶ παντὸς μέλους καὶ μέρους, 35 ὥσπερ ἄρα καὶ ὧν φαίνεται. Αὐτίκα γοῦν ὁ Ἰωάννης ὁ ἐκ νήσου τῆς Τερβενίας τοὺς πόδας ἀλγῶν κομιδῇ πονήρως, ὡς καὶ ἐπὶ κλίνης

* ita Vatic.,
προβλέψω
Vullic.

* col.
διαπιστεῖν.

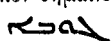
βεβλήσθαι καὶ τῇ περὶ αὐτοὺς ὀδύνῃ ἀθλίως ἀπομαραίνεσθαι. Ἐπεὶ οὖν
 τό γε εἰς ἀνθρώπους ἦκον, ἡ νόσος οὐδαμῶς ἰάσιμος, τῶν τοῦ μεγάλου
 Λουκᾶ θαυματουργῶν εἰς ἀκοὰς αὐτῷ ἐρχομένων, ἐδίψα μὲν τὸ αὐτοῦ
 καταλαβεῖν μοναστήριον καὶ τῇ θαυματουργῷ σορῷ προσπεσεῖν, ἡπορεῖτο
 5 δὲ τοῖς ὄλοις καὶ οὐκ εἶχεν (fol. 38, col. 2) ὅ τι καὶ δράσειεν. Οὕτε γὰρ
 ἱππᾶσασθαι δυνατὸν αὐτῷ, τῆς ὀδύνης μὴ ἐφείσεως καὶ τὸ κλινοπετῇ
 πάλιν ἀνύσαι τοσαύτην ἐπιεικῶς δυσχερές. Τί οὖν ποιεῖ; Φθάνει τὸν τόπον
 τῇ διανοίᾳ, τοῖς τῆς πίστεως διαθέει πτεροῖς, αὐτῆς ψαύει τῆς σοροῦ
 τοῖς χεῖλεσι, καλεῖ, καὶ σώματι μακρὰν ὦν, τὸν ἐγγὺς παρεῖναι μὴ ἀπο-
 10 ροῦντα διὰ τῆς χάριτος. Εἰσελθὼν τὸ ἀξίωμα μου, λέγων, ἐνώπιόν σου
 καὶ ἡ δέησις ἐγγισάτω, καὶ δὸς τῇ πρὸς Θεόν σου δυνάμει μὴ ἱκετείαν,
 ἀλλ' εὐχαριστίαν προσάγοντα τὴν σὴν ἐμὲ σορὸν ὄψεσθαι ποσὶν ἐρρωμέ-
 νοις. Τοιαύτην τῷ ἁγίῳ προσάγων τὴν ἱκέτειαν οὐκ ἐπὶ πολλαῖς προσῆγεν
 ἡμέραις, ἀλλὰ ταχύνας ἐπ' αὐτῷ τὴν εὐεργεσίαν ὁ ἅγιος ἄφνω κουφίζει
 15 τῶν ἀλγηδόνων, λύει τὰς πέδας αὐτῷ τῶν ποδῶν, ἄρτιον εὐθύς ὄλον
 δεικνυσιν, οὐ βαδίσμασι μόνον ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ ἄλμασιν ἤδη χρώ-
 μενον, μικροῦ καὶ ἑαυτῷ διαπιστεῖν ἔχοντα εἰ ἐκεῖνος εἶη ὁ πρὸ ὀλίγου
 πάθει τοσοῦτω πεπεδημένος. Μετ' οὐ πολὺ γοῦν καταλαμβάνει τὸ μονα-
 στήριον εὐ ποδῶν ἔχων, εὐ πίστεως καὶ τὸν θεῖον ναὸν εἰσελθὼν τῷ
 20 σημειοφόρῳ προσπίπτει τάφῳ. Εὐχαριστῶ σοι, λέγων, τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπε,
 ἀνθ' ὧν ἐρύσω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων καὶ τοὺς πόδας μου
 ἀπὸ ὀλισθήματος. Εἴτα βραχὺ τοῖς πατράσι συμμείνας καὶ τὴν νόσον
 (fol. 38^v, col. 1) ὅπως εἶχε διηγησάμενος, καὶ οἷαις ὀδύναις τῶν
 ποδῶν κατετρίβετο, ἡδὺ γὰρ ἀτεχνῶς διήγημα τὰ τῆς νόσου λέγειν μετὰ
 25 τὴν νόσον, ὥσπερ ἄρα καὶ λυπηρὰ πάντα δηλαδὴ μετὰ τὴν παρέλευσιν,
 ἔπειτα καὶ τὰ τῆς ὑγείας ὅπως ἀθρόα καὶ ταχυτάτῃ γέγονε πάντα
 διασαφήσας, εὐθυμῶν οἶκαδε ἐπανήκει.

82. Θερμὸν ἡ νεότης καὶ αὐθαδὲς καὶ τοῖς ὑπὲρ δύναμιν πολλαῖς
 ἐπιχειρεῖν προθυμούμενον καὶ μάλιστα ὅταν καὶ φυσικὴν ἔχῃ πρὸς
 30 τοῦτο ῥοπὴν. Ἰκανὸν τοῦ λεγομένου μαρτύριον ὁ νῦν προκαίμενος εἰς
 διήγησιν Δημήτριος ὁ καὶ Καλωνᾶς (διώνυμος γάρ). Οὗτος σφριγῶν
 νεότητι καὶ ῥώμῃ σώματος ἐγκαυχώμενος, σιρὸν ἐπ' αὐτῆς οἰκίας, ὃν
 καὶ γούβαν (1) ἄγροικοὶ τινες ἂν καλέσειαν, ἀνορύσσω ἦν εἰς ἀπόθεσιν

(1) Hanc vocem γούβαν ac si nomen proprium esset, interpretatus est Combe-
 fisius, *Act. SS.*, Febr. t. II, p. 100, cum eam vertit *Goumam*. Iam vero voce γούβαν
 explicatur verbum σιρὸν, quod Suidas interpretatur λάκκον (Stephanus ad v. σιρός).

πάντως σίτου τε καὶ κριθῆς ἢ ἐτέρου, φημί, τῶν χειδρόπων· εἴτα ἐπὶ πολὺ τοῦ βάθους προήκων, ἐντυγχάνει λίθῳ βαρεῖ καὶ μεγίστῳ, ὃν καὶ ἀμφοτέραις διαλαβὼν καὶ ἀνελκύσαι φιλοτιμούμενος, πολλῶ μείζονα ὄντα ἢ ὥστε καὶ χερσὶν ἐνὸς πεῖθεσθαι, δεινῆς ἀπέλαυσε καὶ ἀθλίας τῆς ἀλόγου ταύτης φιλοτιμίας, τῶν ἐγκάτων αὐτῷ πρὸς βίαν καταρρυνέντων 5 καὶ φόρτου φεῦ ἑλεεινοῦ τοὺς διδύμους πεπληρωκότων, καθάπερ τιμωρίαν ὑποσχὼν ἐκεῖνος τῆς ἀμέτρου περὶ τὴν ἐπίδειξιν προθυμίας· (fol. 38^v, col. 2) καὶ ταῦτα παθὼν, ἅπερ οὐκ ἐπιδείκνυσθαι μᾶλλον, ἀλλὰ κρύπτειν ἐκείνῳ κάλλιον ἦν. Ἐπεὶ οὖν δυσκίνητος ἐντεῦθεν ἢ καὶ ὅλως ἀκίνητος ἦν, συνδραμόντες οἱ κατὰ γένος αὐτῷ προσήκοντες ἀνελκύνουσι 10 μόλις καὶ τῇ κλίνῃ ἀδυμία πολλῇ καὶ ὀδύνῃ βαλλόμενον κατακλίνουσιν· ἔνθα μετακλαίοντι καὶ ἀπορουμένῳ καὶ τοὺς τῆς ἀφροσύνης δρεπομένῳ καρπούς, οὐδεμίαν τε ὑπὸ τινος παράκλησιν δεχομένῳ, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ ἔλεος αὐτοῦ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ θεράποντος αὐτοῦ συμπαθείᾳ καὶ γίναται τις πρόφασις ἐκ τοῦ παρήκοντος θεραπείας. Ἄνῃρ γάρ τις τῶν 15 γνωρίμων αὐτῷ, νῦν ἀπὸ τοῦ Στειρίου ἐληλυθώς, ἔλαιον ἦν ἀπὸ τῆς φωταγωγῆς, ἣν ὁ τοῦ ἁγίου σεπτὸς ἔχει τάφος, ἐπιφερόμενος, ὅπερ δεδωκὼς ἐκείνῳ χρίειν ἐκέλευε τὰ πάσχοντα μέρη καὶ ὅς ἐποίει τὸ κελευσθέν. Οὕτω δὲ πράττοντος, οὐ πλέον ἢ τρεῖς παρῆλθον ἡμέραι, καὶ τοῦ ἀλγεινὸν καὶ πάσχειν ὅλως παυσάμενος, τοῦ ὑμνεῖν τὸν ἅγιον ἤρχετο, ἅτε δὴ καὶ 20 καθαρᾶς ἀπολαύσας τῆς ὑγιείας, καὶ τὰς αὐτοῦ κηρύττειν θαυματουργίας.

83. Οὐδὲ τὸ Κωνσταντίνου θαῦμα παροπτέον ἐστίν, οὔτε μὴν τῶν γραφῇ δοθῆναι διὰ τὸ πληθὺς οὐκ ἀναγκαίων, ἐπεὶ μετὰ τοῦ πρὸς δόξαν εἶναι Θεοῦ καὶ ὑπομονῆς ὑπόδειγμα φέρει κάλλιστον καὶ διδάσκει μὴδὲν 25 ἀπαγορεύειν (fol. 39, col. 1) ἡμᾶς ἐν τοῖς λυπηροῖς τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος δεομένους, ὅταν βραδύνων αὐτὸς πρὸς τὸν ἔλεον τὴν τοῦ λυποῦντος ἀπαλλαγὴν ἀγαβάλληται λόγοις βαθυτέρας οἰκονομίας. Ὁ τοίνυν Κωνσταντῖνος οὗτος πατρίδα καὶ πόλιν ἔσχε τὰς Θερμοπύλας (1),

In Vita S. Pauli primi eremitae, Hieronymus, *P. L.*, t. XXIII, p. 21 haec refert: *alter in cisterna veteri (quam gentili sermone Syri Gubbam vocant). Theodoretus de Macedonio scribit: ἄλλ' ἐν ὀρύγματι βαθεῖ τὴν στίσιν ποιοῦμενος ὅθεν καὶ Γουβᾶν αὐτόν τινες ἐπωνόμαζον· ἀπὸ δὲ τῆς Σύρας γλώττῃ· εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦτο μεταφερόμενον λάκκον σημαίνει τὸ ὄνομα. P. G., t. LXXXII, p. 1400. Requidem vera syriaca vox fossam, lacum cisternam, etc., designat. Cfr. Payne-Smith, *Thesaur. Syriac.* ad verbum. — (1) In Thermopylis plures erant civitates, quas enumerat Procopius, *De Aedificiis*, ed. Bonn., p. 271. Quid hic intendat auctor per voces πόλιν ἔσχε τὰς Θερμοπύλας ad amussim definire non licet.*

ἐν ἣ καὶ διαγών δαίμονι χαλεπῷ περιπίπτει οὐ συναρπάζοντι μόνον
 ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ δειμάτων ὄλων καὶ σκότους τὴν ἐκείνου πληροῦντι
 ψυχὴν καὶ πάντα τρόπον ἐπηρεάζοντι. Ἐρρήσαστο γοῦν πυκνότερον αὐτὸς
 καὶ κατέπιπτε καὶ τὰ τῶν δαιμονίων ἅπαντα, στρεβλώσεις, σπα-
 5 γμούς, σκοτοδίνας τὰλλα τε ὅσα πάσχειν ἐστὶ τοὺς κακῷ τοιούτῳ πεπεδη-
 μένους, ὁμοίως ἔπασχε. Τί οὖν ἐκεῖνος; Παριδὼν ἅπασαν τὴν ἐξ ἀνδρώ-
 πων ἐπικουρίαν ἐπὶ Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ θεράποντα καταφεύγει, καὶ τὸ
 ἱερὸν ἐκείνου καταλαβὼν τέμενος τῇ θείᾳ προσπίπτει σορῶ καὶ θερμοῖς
 αὐτὴν λούει δάκρυσιν· εἶτα τῷ καὶ δαιμόνων καὶ παντὸς πάθους
 10 ἀλεξικάκῳ καὶ αὐτὸς χρῆται φαρμάκῳ, τῷ τοῦ ἐλέους ὄντως ἐλαίῳ, καὶ
 οὐδὲν αὐτῷ ἔργον νύκτα καὶ μεθ' ἡμέραν, ὅτι μὴ εὐχαί, προσπτώσεις,
 δάκρυα καὶ ἡ τοῦ ἐλαίου χρῆσις τοῖς δάκρυσι κινωμένη *. Ἄλλ' αὐτὸς
 μὲν προσεδρεύων ἐν τούτοις τὸ τοῦ Θεοῦ φιλάνθρωπον ἐξεδέχετο, ἡ δὲ
 χρηστότης μέλλουσα ἦν (fol. 39, col. 2) καὶ τὴν εὐεργεσίαν εἰς
 15 ἀναβολὰς παραπέμπουσα, πάντως δὲ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου
 ψυχῆς πρὸς τι χρήσιμον καὶ σωτήριον· ἐν γὰρ οὐδὲν ἐστὶ τῶν πάλαι
 τε καὶ νῦν εἰς ἡμᾶς ἐπιγινομένων, ὃ μὴ συντείνειν οἶδε προηγουμένως
 εἰς ψυχῆς ὄνησιν. Ταύτῃ τοι κάκεινος εἰς θεὸν τῇ βραδυτῇτι χρώμε-
 νος, οὐ ῥαθυμῶν ἦν, οὐκ ἐπιδοιάζων, οὐ τὴν θέρμην τῆς ψυχῆς ὑπο-
 20 χλιναιόμενος, οὐ τὴν ἀκμὴν τῆς πίστεως ἀμβλυνόμενος, οὐδεμίαν οἴκου
 καὶ ἐπανόδου μνήμην ποιούμενος, οὐδὲν μικρόψυχον λέγων ἢ πράττων,
 ἢ ὅλως εἰς νοῦν βαλλόμενος· καὶ τοῦτο πρὸς βραχύν τινα χρόνον
 παραχρῆν ἐπαινετὸν μὲν ἦν *, οὐ μὴν ὥστε καὶ θαυμάζεσθαι τῆς ὑπο-
 μονῆς ἄξιον. Κωνσταντίνῳ δέ, οὐ πρὸς μῆνα μόνον ἤρκεσεν ἡ ἀναβολή
 25 οὐδὲ δύο, ἀλλὰ παρ' ὅλους ἐξ ὑστερίζουσα ἦν, πρὸς τὸ πλάτος πάντως
 τῆς ἐκείνου ψυχῆς παρατεινομένη, ὥς μὴ τῆς τοῦ δαίμονος μόνον ἐλευ-
 θερίας, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν σωτηρίας ἀξιοθῆναι, ὃ καὶ γέγονε.
 Καὶ τῆς μὲν δαιμονικῆς λύεται τυραννίδος, τό γε νῦν ἔχον, τοὺς δὲ <τῆς>
 ὑπομονῆς μισθοὺς καὶ τῆς πίστεως εἷς γε τὸ μέλλον ἀτεχνῶς λήφεται.
 30 **84.** Καὶ ἄλλος δὲ τὸ μὲν γένος ἐξ Εὐβοίας ἔλκων, τὸ δὲ ὄνομα ἡμῖν
 ἄγνωστος, ὁμοίῳ περιπίπτει κακῷ δαίμονι ἀλοὺς πικροτάτῳ, ὁμοίοις τε
 πάθεσι καὶ τῇ ὁμοίᾳ χρῆται καὶ οὗτος καταφυγῇ τῇ τοῦ θείου Λουκᾶ,
 (fol. 39^v, col. 1) φημί, λάρνακι. Εἰς δὲ τῶν τὰς τοῦ κοινοῦ λειτουργίας
 πιστευομένων (κοιμερικιᾶριον αὐτὸν καλεῖν σύνηθες), ὄνομα Χριστοφόρος,
 35 πίστεως χάριν, τῷ ἱερῷ προσβάλλει ναῶ καὶ τῆς τοῦ τιμίου τάφου
 ἀξιοθεῖς προσκυνήσεως, ἐπεὶ καὶ τῆς παρὰ τῶν πατέρων ἐπιμελοῦς
 ἔτυχε ξενίας, ἐσπέρας ἤδη καταλαβούσης ἡξίου παρὰ τῇ σορῶ καθευ-

* ita Vallic.,
 κινωμένη
 Vatic.

* (ἐπ. μὲν ἦν),
 om. Vallic.

δῆσαι. Τῶν δὲ πατέρων τοῦτο ἐπιτρεψάντων· Οὐδείς γὰρ ἕτερος, εἶπον, ὅτι μὴ ὁ πάσχων ἐκεῖ προσεδρεύει. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον, ἔφη, κατὰ τήνδε τὴν νύκτα τόπος ἕτερος ἔξει, ἐμοὶ δὲ δοθήτω μόνῳ τὸ πρὸς τῇ θείᾳ καθευδῆσαι σορῶ· καὶ γὰρ ἀηδὴς μοι ἔσται πάντως τοῦ πάσχοντος ἢ συνοίκησις. Συγχωρεῖται καὶ τοῦτο πρὸς τῶν πατέρων, καὶ ὁ μὲν μόνος 5 τῇ θείᾳ παραμένει σορῶ, ὁ δὲ πάσχων ἀλλαχοῦ πρὸς τὴν νύκτα κελευσθεὶς διανύσαι πολλῇ περιβιάλλεται ἀθυμία, παρόρασιν καὶ ὕβριν τὸ πραχθὲν ἡγησάμενος καὶ ὥσπερ οὐδὲ τευξόμενος τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου, ἐπεὶ καὶ τῆς πρὸς τὴν ἱερὰν θήκην ἐκβέβληται προσεδρεύας. Ὁ δὲ παρακαλῶν (1) τὰς ἐν λύπῃ ψυχὰς Κύριος οὐχ ἁπλῶς ἐκείνον ἀθυμοῦντα παρακαλεῖ, ἀλλὰ 10 καὶ τῆς τοῦ δαίμονος ἐπηρείας παραδόξως ἐλευθεροῖ, καὶ ὅπως, ὁ λόγος διδάξει. Ὑπνοῦντι (fol. 39^v, col. 2) νυκτὸς ἐπιφανεῖς ὁ Θεὸς Λουκᾶς φαιδρὸς καὶ χαρίεις, λίαν τε πρὸς αὐτὸν εὐμενὲς ὄρων, πρῶτα μὲν πρὸς ὄνομα τοῦτον καλεῖ, ἔπειτα καὶ τὸ στόμα διανοῖξαι κελεύει, εἴτα τοὺς δακτύλους καθεὶς τρίχα μέλαιναν ἔδοξεν ἀνελκύειν, ἧς τοῦ ἄκρου 15 κύνθαρος ἦν ἀπρητημένος, ὃν καὶ ὁ μέγας ὑποδεικνύς· Ὁρᾷς, ἔφη, τὸν σὸν πολέμιον; ὥστε τὸ λοιπὸν ἀφείσθης τοῦ τυραννοῦντος. Οὕτως ὁ ἅγιος καὶ τὸ πρὸς τὸν δαιμονιῶντα φιλάνθρωπον ἔδειξε φιλάνθρωπως καὶ τὰ τοῦ δαίμονος ἀρμόδιως παρέστησεν ἀπὸ τῆς εἰκότος, διὰ μὲν τοῦ κανθάρου τὴν βδελυρίαν, διὰ δὲ τῆς τριχὸς τὴν ἀσθενείαν. Τελείας οὖν ὁ ἄνθρω- 20 πος ἐπιτυχὼν τῆς ἐλευθερίας, οἶκαδε ἐπανήει, χαίροντας ἰδὼν τοὺς οἰκέλους χαίρουσιν ὀφθαλμοῖς.

84..... Qui autem consolatur afflictas animas Dominus, non modo hunc desperantem adhortatur, sed a daemonis infestatione incredibili modo liberat, et quō modo sermo docebit. Cum huic dormienti nocte apparuisset divus Lucas splendens, amoenus, eumque benigne valde respiciens, prius nomine eum evocavit, postea os aperire iussit, dein digitos immittens capillum nigrum visus est extrahere, cuius extremae parti scarabaeus erat alligatus, quem cum sanctus ostendisset: *Viden, ait, hostem tuum! In posterum liberare ab hoc tyranno.* Isto modo sanctus tum erga daemoniacum benignitatem exhibuit benigne, tum daemonis artes apte repraesentavit ex imagine, per scarabaeum quidem eius procacitatem, per capillum vero imbecillitatem. Perfecta igitur obtenta libertate, vir domum rediit, laetantes videns cognatos laetantibus oculis.

(1) Hic explicit in *Act. SS.*, Febr. t. II, p. 100, versio Combesiana, quoniam codex Parisinus 1450, ex quo Combesius libellum desumpsit, mutilus est.

85. Ἀλλὰ τὸν περὶ τὸν κληρικὸν Νικόλαον θαῦμα, ὅς ἐκ Δαυλείας * ἦν ὠρμημένος, σιωπᾶν τις ἐθέλησας καὶ μὴ δοῦναι γραφῇ, πῶς ἂν οὐ τὰ μεγάλα φαίνοιτο ἀδικῶν καὶ καλοῦ διηγήματος τοῖς τῶν τοιούτων ἐπιθυμοῦσι φθονῶν; Οὗτος γὰρ ὑδέρῳ περισχεθεὶς καὶ ἰατροῖς τὸ πρῶτον
 5 <ἐαυτὸν> ἐγχειρίσας, ἔγνω κακῶς καὶ ἀβουλήτως περὶ τούτου δράσας· τὴν μὲν γὰρ οὐσίαν, καὶ σφόδρα γε ἡλάττωσεν, ἠύξησε δὲ τὴν νόσον καὶ οὐ μακρὰν ἑαυτὸν τοῦ θανεῖν παρεσκεύασεν. Ἐσχατον οὖν τὸ συνοῖσιν (fol. 40, col. 1) μεταμαθὼν, τῷ κοινῷ πρόσεισι τῶν Ἑσπερίων καλῷ, τῇ Θεοδωρήτῃ χάριτι, τῇ ἀμίσθῳ καὶ ἀψευδεῖ Σεραπεῖα, τῇ τοῦ Σείου,
 10 φημί, Λουκᾶ λάρνακι, ἔνθα προσεδρεύοντα τοῦτον ὁ ἀδελφὸς Παγκράτιος φιλανθρώποις ὁρῶν ὀφθαλμοῖς, οὐ μέχρι τοῦ συναλγεῖν τὸ φιλάνθρωπον ἐπεδείκνυ, ἀλλὰ καὶ ἐνεργεῖν τι τῶν εἰς ὠφέλειαν ἐπεχειρεῖ. Ὑδῶρ οὖν ἐν σπόγγῳ λαβὼν, τὴν Σείαν ταύτην ἀποσμήχει σφοδρὸν καὶ τούτῳ τὸν ἄρρωστον ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι καὶ ποδῶν ἀλείφων, ὃ θαύματος ἀπορρήτου,
 15 τὴν νόσον οἷα κόνιν εὐθὺς ἀπήλειψε τὸν ὅσον οὐπω θανεῖν ἐλπίζόμενον. Εἰ τοιούτου θαύματος μικρὸν ἦν ἀδίκημα στερεῖν τοὺς ἀκροατάς, εἰπάτω τις, <οὐ μὴν> ἀλλὰ καὶ πεισάτω.

* Vallie.
 Δαυλείας.

86. Καὶ τὸ περὶ τὸν ἕτερον δὲ Νικόλαον γεγονὸς οὐδὲν ἤττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον γραφῆς τε καὶ ἀκοῆς ἄξιον, ὅσῳ καὶ μηδεμίαν ὑπερβολὴν

85. Quod in gratiam clerici Nicolai miraculum factum est, qui Daulia erat oriundus, si tacere quis auderet nec tradere scriptis, quomodo non videretur plurimam iniuriam facere et pulchram narrationem illis qui talia cupiunt invidere? Ille itaque hydropisi affectus, cum medicis prius seipsum commisisset, cognovit se male et imprudenter in hoc egisse. Substantiam enim suam valde minuerat, auxerat morbum, nec procul aberat quin sibi mortem pararet. Tandem igitur quid profuturum esset recogitans, ad commune accedit Occidentalium bonum, ad gratiam a Deo datam, ad gratuitam et non mentitam curationem, ad divi, inquam, Lucae urnam. Ibi eum assidentem frater Pancratius benignis intuitus oculis, non tantum in compatiendo misericordiam exhibuit, sed ut aliquid in eius utilitatem ageret attentavit. Cum aquam in spongia collegisset, sacrum illum abluit loculum, et ista aqua infirmum a capite usque ad pedes ungens, o miraculum ineffabile, morbum tamquam pulverem statim excussit illum, qui iam nihil praeter mortem expectabat. Si modica esset iniquitas audientes tali prodigio orbare, dicat aliquis nihilominus illud tamen demonstret.

86. Quod autem erga alium Nicolaum factum est, non minus est eoque magis scripto et auditu dignum, quo nulli alii praestat miraculo.

* *ita Vatic.*,
εἴτα *Vallie.*

ἔχει θαύματος. Τοῦτον ἤνεγκε κώμη τις περὶ τὴν Κορώνειαν μὲν διακει-
μένη, Ῥασταμίται δὲ ἀγροικικῶς οὕτω πως καλουμένη. Οὗτος οὖν εἴτε
τινος χολέρας ἀναξασάτης, εἴτε* καὶ κατ' ἄλλην σώματος κακοήθειαν, ἅπαν
τὸ πρόσωπον ἐπληρώθη φλυκτίδων οὐδὲν ἀνομοίως ἔχουσιν ἀνθρώπων
πεφυρωμένων, ἐξ ὧν οὐ μόνον κατεχραίνετο τοῖς ἰχώρσι καὶ πονήρως
εἶχεν, ἀλλὰ καὶ πολλῶ μᾶλλον ἔστα καὶ πυρὶ τὴν ὅλην (fol. 40, col. 2)
ὄψιν ἐφλέγετο. Ἰατροῖς οὖν καὶ οὗτος ὁμοίως ἑαυτὸν ἐπιτρέψας καὶ χρυ-
σίον πολὺ τὸ μὲν διδοῦς, τὸ δὲ καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἰ τοῦ χαλεποῦ
τούτου νοσήματος ἀνεθῇ, ἔγνω κάκιστα περὶ ἑαυτοῦ διανοηθεῖς· ἔως μὲν
γὰρ ἡ χεὶρ ἔρρει καὶ τὸ βαλάντιον οὕτω διάκενον ἦν, ἤκουε παρ' αὐτῶν
τὰ ἡδέα ταῦτα, καὶ αὐτὸν μὲν ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦντα, τούτοις δὲ
τὴν ἐκείνου χεῖρα προχειρότερον διανοίγοντα· Οὐδὲν σοι τῶν χαλεπῶν
ἔσται· ἔτι μικρὸν καὶ ἐκποδῶν ἡ νόσος, καὶ ἀκριβοῦς ἀπόλαυσαι τῆς
ὑγείας. Ἐπεὶ δὲ ἅπαν σχεδὸν αὐτοῦ κατεδηδόκασι τὸ χρυσίον καὶ ἡ χεὶρ
ἐπαύσατο δαπανᾶν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον φιλαλήθεις ἦσαν οἱ μικρῶ πρόσθεν
πορισμοῦ πρόφασιν τὸ ψεῦδος ἔχοντες καὶ ὑπὸ μηδενὸς τῶν ἀπάντων
ἐλεγχόμενοι· Ἡ νόσος οὐδαμῶς ἰάσιμος, κρεῖττον ἀνθρωπίνης τέχνης τὸ
πάθος Θεοῦ δεῖται μόνου, ᾧ τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ καὶ
ῥάδια διανύειν. Τούτων ἐκείνος ἀκούσας, ἄνοιάν τε ἑαυτοῦ κατεγίνωσκε

Istum genuit vicus aliquis Coroneae adiacens, quemque Rastamitas
vulgo quodammodo appellant. Illius vero, sive cholera quadam intū-
mescente, sive propter alium corporis malum habitum, totus vultus
impletus est ulceribus haud dissimilibus prunis accensis, ex quibus
non solum faedabatur sanie maleque habebatur, sed, quod peius
quidem, igni similia faciem urebant. Ad medicos igitur et iste simi-
liter seipsum convertens illisque aurum multum cum et dedisset et
promisisset ut a duro isto morbo liberaretur, agnovit se pessime sibi-
metipsi providisse. Tamdiu quamdiu manus diffluebat, nec crumena
vacua fuit, audivit ab istis iucunda quaeque, quae ipsum bona spe
replebant, illis vero manum eius promptiorem aperiebant: *Nihil
molesti tibi accidet; adhuc paululum, expeditus a morbo perfecta
frueris sanitate.* At cum omne paene eius aurum acceperint eiusque
manus cessavisset ab impendendo, iam in cassum veritatem locuti
sunt, qui paulo ante lucri gratia mendaces erant, nemine omnium
reclamante: *Morbus, dixerunt, nullatenus sanabilis est, superat huma-
nam artem dolor; Deo indiget solo, a quo quae praestari nequeunt ab
hominibus etiam facile valent adimpleri.* Quae cum ille audivisset,
imprudenciam suam agnovit et valde eum paenituit prioris agendi

καὶ πολλὴν εἶχε μετάνοιαν ἐπὶ τοῖς προτέροις, ἀλλὰ καὶ λύπης ἐπλη-
 ροῦτο καὶ ἀθυμῶν ἦν, ἀνθ' ὧν μετὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἃς εἶχε τῆς ὑγιείας
 ἐλπίδας ἀπώλεσεν. Οὕτως οὖν ἀλύοντι καὶ ἀπορουμένῳ ἐντυχὼν τις τῶν
 συνήθων ἑναγχος ἔλαιον ἐκ τῆς φωταγωγῶ τοῦ τάφου διακεκομισμένος,
 3 τὰφου λέγω τοῦ (fol. 40^v, col. 1) θείου Λουκᾶ, καὶ εἰδὼς ὅτι περ αὐτῷ
 δύνάμεις καὶ ὁπόσοις γέγονε παθῶν τε καὶ νόσων φυγῆς αἴτιον, εἰσηγεῖται
 περὶ αὐτοῦ τῷ φίλῳ· εἶτα σπεύσας καὶ τοῦ οἴκου μεταγαγὼν ἀλείφει
 τοῦτῳ τὴν πάσχουσαν ὄψιν μετὰ πολλῆς τῆς ἐξ ἀμφοτέρων πίστεως, τοῦ
 ποιούντος δηλαδὴ καὶ τοῦ πάσχοντος, ἐπιφωνουμένου τῇ χρίσει καὶ τοῦ
 10 ὀνόματος τοῦ θαυμασίου Λουκᾶ οἷά τινος σωτηρίου κατὰ τῶν ἰσθόλων
 καὶ βλαβερῶν ἐπάσματος. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν τί; Ἡμερῶν ὀλίγων διάστημα,
 καὶ ἡ καυσώδης ἐκείνη τῶν φλυκτῖδων δύνάμεις ἀσθενεῖ καὶ ἡ τῶν τραυ-
 μάτων πονηρὰ χύσις αὐτοῖς ἰχῶρσιν ἀφανῆς γίνεται οὕτω καθαρῶς, ὥς
 μηδ' ἔχνος μηδὲ τύπον οὐλῆς ὅλως ὑπολείφθῃναι.

45 **87.** Ἀλλὰ πῶς ἂν τις τὰ ἐκείνου λέγειν φιλοτιμούμενος, μὴ καὶ
 ἀδυνάτοις ἐπιχειρεῖν δόξειεν, ὥσπερ ἀστέρων πληθὺν ἢ ψάμμον παράλιον
 ἢ χώρας θαλαττίους ἐθέλων ἀπαριθμεῖν; Ὅς οὐδὲ μέχρι καὶ νῦν παύεται
 ἢ παύσεται τὰ τῶν θαυμάτων ἐνεργῶν φιλανθρώπως, ἅτε φιλανθρώπου
 Θεοῦ μαθητῆς τε καὶ θεραπευτῆς γενόμενος καὶ ποταμῶν ἀενάους ῥοᾶς

rationis. Quin et luctu repletus est et animo deiectus, quia cum auro simul et quam habebat sanitatis spem amiserat. Cum illi ita inquieto et quid faceret nescio occurrisset quidam ex familiaribus, statim oleo ex lampade sepulcri allato, sepulcri inquam divi Lucae, sciensque quanta esset eius potentia et quam multis exstitisset dolorum et morborum fugator, consilium ut ad sanctum recurrat dat amico. Dein festinans et eum domum adducens ungit istius dolentem faciem cum maxima utriusque fiducia, agentis scilicet et patientis, invocato cum unctione nomine mirabilis Lucae in salutarem contra venenosa et noxia incantationem. Inde quid? Paucorum dierum intervallo, et urens illa ulcerum vis minuitur, et ex vulneribus malus fluxus ipsius saniei evanescit, ita perfecte, ut neque vestigium neque signum cicatricis ullo modo relinquitur.

87. Sed quomodo quis eius gesta recitare studens impossibilia tentare non videretur, ac si stellarum multitudinem vel arenam littoris vel plagas maritimas vellet dinumerare? Ille enim nec hucusque cessat nec cessabit miracula patrare benigne, quippe qui misericordis Dei discipulus et servus factus est et fluminum iugiter manantes

* *cod. Vatic.*
δείγμα τῆς.

μιμούμενος; Ὅλίγα δέ τινα δείγματα τῆς* ἐκείνου πρὸς Θεὸν παρρησίας ἀπολαβόντες εἰρήκαμεν, ἐκ τοῦ γεύματος, ὃ φασιν, τὸ πᾶν παριστῶντες. Ἔστι μὲν οὖν ὁ τῆς κατὰ σάρκα (fol. 40^v, col. 2) ζωῆς τοῦ θεοῦ Λουκᾶ χρόνος οὕτως· τέσσαρα πρὸς τοῖς δέκα γεγονώς ἔτη τὸ τῶν μοναχῶν ὅσιον ὑπέρχεται σχῆμα καὶ τῆς κατὰ κόσμον ἀγωγῆς ἐξέρχεται, οἰκεῖ δὲ 5 καὶ εἰς τὸ τοῦ Ἰωαννίτζη παράλιον ὄρος πρὸ μὲν τῆς μετοικεσίας Πελοποννήσου χρόνους ἑπτὰ, μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν δώδεκα, διακονεῖ καὶ τῷ στυλίτῃ τῆς Ζημενᾶς δέκα, ἐν τῷ Καλάμῳ τρεῖς, ἐν τῷ νησίῳ τοὺς ἵτους, ἑπτὰ δὲ διανύσας ἐν τῷ Στειρίῳ τῆς μὲν ἐπικαίρου ζωῆς πέρας εὐρίσκει ἐβδόμην τοῦ φεβρουαρίου μηνὸς ἄγοντος, πρὸς δὲ τὴν μακαρίαν 10 καὶ πέρας οὐδαμῶς ἔχουσιν μεταβαίνει.

88. Αὐτὸς δέ μοι ἄνωθεν εἷς προστάτης τοῦ βίου καὶ τῆς ζωῆς, ἱερὲ Λουκᾶ, τὸ ἐμὸν ἐντρύφημα καὶ καλλώπισμα καὶ τοῦ μικροῦ τούτου πόνου, οὗ περὶ τὸν σὸν ἐθέμεθα βίον, τοὺς σοὺς συντάττοντες πόνους, τὰ σὰ θαυμάσια, ἤττον μὲν τοῦ σοῦ ἀξιώματος καὶ τοῦ μέτρου, πλὴν οὐ τῆς 15 ἡμετέρας ἤττον δυνάμεως, εὕροιμεν παρὰ σοῦ τοὺς μισθοὺς οὐ πρὸς τὴν εὐτέλειαν, οὗ προσηγάγομεν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀξίωμα τὸ σὸν μετρουμένους· ἔσται δὲ τοῦτο πάντως, εἰ ταῖς σαῖς πρεσβείαις, ταῖς σαῖς ὁδηγαίαις καὶ τοῖς ἄνωθεν φωτισμοῖς σώσεις ψυχὴν καὶ ῥύσῃ κολάσεως αἰώνιου τὴν

fluctus imitatur. Pauca quaedam exempla eius apud Deum intercessionis cum gaudio rettulimus, ex gustu, ut aiunt, totum statuentes. Est autem carnalis vitae divi Lucae chronotaxis, haec: Quattuordecim annos natus monachorum sanctum suscipit habitum et mundanam conversationem deserit, incolit quidem in Ioannicii monte prope littus maris ante Peloponnesi vastationem annos septem, post vastationem duodecim, ministrat stylitae Zemenae decem, in Calamo tres, in parva insula totidem, cumque septem annos degisset in Stirio, praesentis vitae terminum invenit, septimam februario mense agente, et ad beatam neque umquam desituram vitam demigrat.

88. Tu mihi desuper esto protector conversationis et vitae, sancte Luca, deliciae meae et ornamentum, istiusque parvi operis, in quo vitam tuam composuimus, labores tuos ordinando tuaque miracula, infra quidem meritum et mensuram, non tamen infra nostras vires, nanciscamur apud te praemium, non pro nostra modica oblatione, sed pro tua dignitate mensuratum. Quod sane ita prorsus erit, si tua intercessione, tuo ductu et desursum illuminatione, servaveris animam et liberaveris ab aeterna poena, quae est vere gehenna,

ἀξίαν ὄντως γενένης καὶ ἀπορρήτων κολάσεων· ὃ καὶ ἐμοὶ γένοιτο, καὶ
παῶσι τοῖς σε βοηθὸν ἐπιγραφομένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν,
ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

nec non et a secretis castigationibus. Quod mihi contingat et omnibus
qui te in auxilium vindicant per Christum Iesum, Dominum nostrum,
cui gloria et potestas, nunc et semper et in saecula saeculorum.
Amen.
